

EM-kisat 2012 - jalkapallosta kokemuksellisesti ja sosiologisesti

Torstai, 7. kesäkuuta, klo 23.24

Jalkapallo on sosiologisena ilmiönä valtavan laaja aihe – joskus on sanottu, että se on elämää suurempi asia. Eikä ehkä syyttä, minäkin tunnen/tunsin muutamia pelaajia, joille jalkapallo todennäköisesti merkitsi enemmän kuin muu elämä yhteensä. Ja kyseessä ei kuitenkaan ole olleet mitkään maailmanluokan tähdet, mutta omassa maailmassaan hyvät pelaajat. Eivät kuitenkaan riittävän hyvät, sillä heille ei käynyt hyvin sen enempää jalkapallossa kuin muussakaan elämässä. (vrt. Tiihonen, Arto (2012) Futiskokemusten merkityksestä. FC Reipas seuralehti 2012, 11. <http://portfolio-web.ess.fi/www/FCReipas/2012Seuralehti/index.html>).

Onneksi tunnen paljon, paljon enemmän niitä pelaajia, joille jalkapallo on ja on ollut henki ja elämä, mutta he ovat silti osanneet elää sen muunkin elämän ainakin kohtuudella. Useat jopa hyvin tai erinomaisesti. Nykypelaajat osaaavat onneksi tasapainottaa pelaamisen ja oman arkielämänsä aika hyvin, mitä todisti tutkimukseni erään Veikkaus-liigajoukkueen pelaajien tulevaisuussuunnitelmista muutaman vuoden takaa (Tiihonen Arto (2007) Miehisyyksivalinnat jalkapalloilijan elämässä. Teoksessa Itkonen H. & Nevala A. Kuningaspelin kentät – Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki. Gaudeamus 2007).

Sukellan nyt jalkapallon maailmaan Euroopan mestaruuskilpailujen ajaksi tietäen, että en tiedä, mitä se tuo tullessaan. Oma futis- tai jalishistoriani (EU-komissaari ja MP:n hyökkääjä **Olli Rehnin** mukaan jalis on perimikkeliäinen termi enkä käy sitä tässä haastamaan – jalista myö poekasena pellailtiin...) on sekin omalla tavallaan värikäs, vaikka se ei ole muutamia pieniä hetkiä lukuun ottamatta parrasvaloja päässyt sytyttämäänäkään.

No, omassa elämässäni kuitenkin jalkapallolla on ollut aina ja tulee aina olemaan suuri rooli. En voi sille mitään, että edelleenkin identifioin itseni aika hyväksi jalkapalloilijaksi nuoruuden joidenkin melko yksittäisten hyvien kokemusten perusteella. Järkeväähän se ei ole, vaan jonkinlaista toteutumattoman unelman lämmittämistä jo hiipuvilla hiilillä. Mutta eihän elämä muutenkaan ole niin kovin järkevää, jalkapallokin on suurta leikkiä epätodellisessa – vaiko sittenkin kaikkein todellisimmassa? – maailmassa.

Ruumiin muistoistani on vaikeaa ellei mahdotonta pyyhkiä pois vaikkapa sitä tilannetta, kun harhautin kaimani **Arto Tolsan** belgialaiselle kebab-kioskille (Suomessa niitä ei vuonna 1979 ollutkaan) mestaruussarjaottelussa Mikkelin Pallo-Kissat – Kotkan Työväen Palloilijat. Pistin pallon Suomen A-maajoukkueen liberon 'porteista' ja karkasin läpiajoon, joka tosin katkesi kaiman kovaan taklaukseen takaapäin. Nykysäännöillä punainen kortti olisi varmasti heilahtanut – silloin tuli vain keltainen. Ehkä siinä Tolsan mainekin jotain merkitsi. Hän oli sinä vuonna vielä ehdottoman kovassa kunnossa palattuaan menestyksekkäältä ammattilaisuraltaan takaisin Suomeen.

Valitettavasti myöhemmin hänen kohtalokseen tuli tuo alussa mainitsemani asia: jalkapallo taisi olla muuta elämää suurempi asia – sen vuoksi jäivät opinnot suorittamatta ja paluu siviilielämään ei tähteyden täyttämien vuosien jälkeen onnistunut. Kappale upeaa suomalaista jalkapallohistoriaa päättyi lopulta varsin ikävästi ennen aikaiseen kuolemaan.

Tarkoitus ei kuitenkaan ole kertoa jalkapallosta vain omien jalkapallokokemuksieni kautta, vaikka se bloggauksen luonteeseen kuuluukin. Yhtenä tarkoitukseni on nimittäin pohtia sitä, miten suomalaisen jalkapallon tasoa nostettaisiin ja koko futiskulttuuria kehitettäisiin. Kommentoin tietysti myös itse kisoja sitä enemmän, mitä pidemmälle kisat etenevät.

Mutta siirrytään nyt 30 vuoden takaa suoraan tähän päivään ja EM-kisojen aattoiltaan. Yritän tässä juuri ratkaista EM-kisojen arvoitusta eli arvata sitä, mitkä maat pääsevät alkulohkoista jatkoon ja sitä kautta puolivälierien kautta aina finaaliin. Yleensä en koskaan tee tällaista veikkausta, jotta

voisin nauttia futiksesta sinänsä. Annan näin mahdollisuuden myös niille joukkueille, jotka yllättävät ja tuovat mahdollisesti jotakin uutta jalkapalloon joko taktisesti, uusina pelaajatyyppeinä tai sosiologisesti.

Jälkimmäiseen kategoriaan luen mm. sen, kun jokin joukkue – ja sen kannattajat – saavat jostakin odottamattomasta syystä 'siivet selkäänsä'. Mieleen tulee hakematta Tanska vuonna 1992, mutta myös Kreikka 2004 tai Englanti omissa kisoissaan 1996. Nytkin toivoisin näkeväni jonkin tällaisen pienen 'tuhkimotarinan', vaikka sellaiselta joukkueelta, jota itse nyt inhoaisin... tai en ainakaan veikkaa menestyjäksi.

Tällä kertaa olen siis kuitenkin osallistunut yhteen veikkaukseen, josta kerron vasta paljon myöhemmin. Sitä ennen käsittelen monia muita jalkapalloon liittyviä asioita ja aloitan siitä, mitä kirjoitin ja ajattelin neljä vuotta sitten futiksen EM-kisojen aikana ja niiden jälkeen. Tapanani oli – on ehkä nytkin – että katson pelejä ja kirjoitan samalla näitä analyysejani. Muuten aikaa kuluu aivan liikaa pelkkään jalkapalloon. Jos kuitenkin katson matsin, niin miksen käyttäisi aikaa muutenkin hyväkseni? Kolmessa viikossa kuntokin ehtii romahtaa tai ainakin kaikki muut asiat jäävät hunningolle, kuten työt, parisuhde ja mökin kunnostus.

Tuon lauseen kirjoittamisen jälkeen tsekkasin kalenteriani laskeakseni kisojen pituuden ja huomasin karsean asian: olen ostanut vaimolleni lahjaksi kaksi lippua CCR-legenda **John Fogertyn** keikalle Ouluun juuri loppuotteluilta! Kukahan haluaisi ostaa halvalla lipun loistavaan konserttiin hyvässä seurassa? Ei vainenkaan: digiboxi toimii ja finaalin voi katsoa vaikka aamuyöllä keikan jälkeen. Joku raja jalkapallohulluudessakin pitää olla!

Alkusarjan aikana kommentoin siis pelejä, mutta ennen kaikkea julkaisen palapalalta ajatuksiani neljän vuoden takaa kommentoiden niitä tämän päivän perspektiivistä. Yksi peruslähtökohtani nimittäin on, että jalkapallo ja kaikki muutkin joukkuelajit, miksei myös koko urheilun maailma, pyrkii kehittymään koko ajan eteenpäin. Se ei tarkoita sitä, että jalkapallo välttämättä olisi nyt parempaa kuin koskaan aiemmin, vaan sitä, että tämä pyrkimys on olemassa ja se vaikuttaa eri tavoin siihen, miten jalkapalloa pelataan.

Jotkut asiat – esimerkiksi pelaajatyypit tai pelaajien henkilökohtaiset taidot – eivät kehity valtavan nopeasti, vaikka pelaajasukupolvittain voi tämänkin eron toki nähdä. Nykypelaajat ovat monessa suhteessa fyysisesti ja taidollisesti erilaisia kuin vaikkapa oman ikäluokkani pelaajat. Tämä johtuu harjoittelusta ja siitä, että nyt pelaajilta odotetaan erilaista osaamista kuin ennen.

Sen sijaan pelitaktiset muutokset ovat nopeampia – lähtökohtana voi pitää sitä, että vallitseva doktriini eli lähinnä edellisten kisojen voittajamaan (tai ainakin symbolisen voittajan) taktiikka pyritään haastamaan. Tämä on erityisen selvää nyt, kun Espanjan ja FC Barcelonan pelitapa ja – taktiikka (eivät sama asia) ovat olleet jo vuosikausia hallitsevassa asemassa koko maailmassa.

Näin on tosin ollut aina. Kirjoitin jo gradussani vuonna 1990 tästä aiheesta pitkän luvun, jossa kävin läpi suurin piirtein koko aiemman MM-historian tai oikeammin pelitaktiikkojen kehityksen. (Tiihonen, Arto (1992): Jalkapallon viehätystä ja pelitaktiikkojen muuttuvista kuvioista. ARG 2/92. Helsinki ja Tiihonen, Arto (1990): Urheilu kertomuksena. Julkaisematon pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto, Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.)

Tilanne on sikäli muuttunut, että enää ei voi niin selvästi erottaa toisistaan esimerkiksi italialaista tai englantilaista pelitapaa tai jopa pelaajatyyppejä kuin muutama vuosikymmen sitten. Globalisaatio on yhdenmukaistanut ja paradoksaalisesti myös monipuolistanut eri maiden pelaajatyyppejä, vaikka poikkeuskin taitaa olla: Espanjan ja FC Barcelonan pelaajat ovat kuin klooneja keskenään.

Tosin en usko, että Espanja pärjää vain 'Barcan' tyylillä näissä kisoissa – heidän on haettava hyökkäykseensä uusia kuvioita ja ainakin parempaa pääpeliä. Vielä 1980-luvulla saattoi juoksu-tyylin perusteella erottaa erimaalaiset pelaajat toisistaan vaikka 'sokkotestissä'. Nyt se on jo

paljon vaikeampaa – kaikkien maiden juniorijoukkueissakin tehdään samoja askelkuvioita, joiden alkuperä taitaa olla Ajaxin akatemiassa.

Mutta mennäänpä nyt neljän vuoden taakse ja aloitetaan 'kelaamaan' mietteitani jalkapallosta. Yhtenä lähtökohta-ajatuksenani näissä pohdintoissa oli koko ajan se, miten suomalaista jalkapalloa ja jalkapallokulttuuria voitaisiin kehittää. Siksi ajatukseni ei lentänyt niin korkealla, että olisin pohtinut sitä, miten kansainvälinen jalkapallo voisi kehittyä. Pysin pitämään jalat maassa. Suomen Palloliittohan pyrkii olemaan vuonna 2020 kaikilla jalkapallon osa-alueilla Euroopan kymmenen parhaan maan joukossa, niin utopistinenkaan en ole.

Tavoitteeni voisi muotoilla jotenkin näin: jos me Suomessa teemme monet asiat paremmin, niin jalkapallokulttuuri kaikinensa vahvistuu ja Suomi saattaa pärjätä miesten A-maajoukkueellaan nykyistä paremmin eli päästä EM-kisoihin ja voittaa siellä yhden ottelun. Se on minusta riittävän hieno tavoite, jonka haluaisin kyllä nähdä ja kokea. Tuohon tavoitteeseen ei ole vain yhtä tietä – se on nähty monessa muussa maassa, mutta voi olla, että suomalainen tapakin pitää kehittää. Sen edellytyksiä ja lähtökohtia tässä nyt aluksi siis pohdin eri suunnista. Osin ehkä yllättävistäkin suunnista.

Seuraavaksi siis kappale pohdintojani neljän vuoden takaa (nämä ovat lähes alkuperäisiä kirjoituksiani, vain joitakin kohtia olen stilisoinut ymmärryksen parantamiseksi). Osa tulkinnoista on siis vanhentuneita, mutta olivat päteviä tai ainakin kohdallisempia neljä vuotta sitten.

Viimeisimpien arvokisojen saldo

EM-kisat 2008 nostivat esiin joitakin uusia piirteitä kansainvälisessä jalkapallossa, mutta kannattaa katsoa tilannetta myös vähän laajemmin eli ainakin kahdet edelliset EM- ja MM-kisat. A-maajoukkueiden menestyksen kannalta tärkeimpiä havaintoja ovat seuraavat:

- 1. Jalkapallo on yhä enemmän koko joukkueen, taktinen peli, jossa valmentajan ja joukkueen yhtenäisyyden merkitys on suuri.*
- 2. Menestyvillä joukkueilla on omanlaisensa pelityyli, mutta siitä täytyy olla myös useampia variaatioita tilanteen mukaan. Pelityyli ja taktiikka laaditaan kokonaisuuden kannalta toimivaksi, mutta pelaajien ominaisuudet ja osaamiset huomioiden.*
- 3. Joukkueet ovat tasalaatuisempia kuin ennen – myös vaihtopenkkiläiset ovat entistä tärkeimpiä mm. taktiikan vaihdoksissa. Tähtipelaajia on vähemmän, mutta erittäin hyviä pelaajia on yhä enemmän ja yksittäisten tähtien merkitys on vähenemään päin.*
- 4. Turnauksissa mahdollisesti menestyvien määrä on kasvanut tai on aika suuri (tällä tarkoitan vaikkapa puolivälieriin pääseviä joukkueita)*
- 5. Pelaajilta vaaditaan enemmän taktista osaamista, joustavuutta sekä monipuolisia taitoja ja kykyjä pelipaikoista riippumatta. Pelaajan on osattava pelata hyökkäys- ja puolustuspeliä, ns. 2-suunnan peliä, erittäin juohevasti.*
- 6. Pelitaidoissa keskeisimpiä asioita ovat kyky pelata pienessä tilassa (ei ainoastaan yksilön, vaan pienryhmän ominaisuus) ja etsiytyä pelattavaksi sekä taito puolustaa peittämällä ja ryhmänä – ts. pelinlukutaitoa. Joukkueessa on myös oltava joitakin hyviä 1 vs. 1 –pelaajia, pallon ylöstuojia, erikoistilanneosaajia ja target-pelaajia (joko päällä tai oikealla liikkumisella ja suojaamisella). Fyysisistä ominaisuuksista kestävyys- ja nopeuskestävyysominaisuudet näyttävät korostuvan.*

Kiteytettynä esimerkkeihin edellisen listan voisi kuvata myös seuraavalla tavalla:

- 1. Espanja esimerkkinä joukkueesta, jossa on erittäin tasalaatuinen pelaajisto niin ominaisuuksiltaan kuin pelitavaltaankin. Keskikenttä ja laitapuolustajat (jopa keskipuolustajat) voivat periaatteessa vaihtaa paikkaa milloin vain ja jokainen pystyy osallistumaan aktiivisesti hyökkäykseen. Silti pelaajilla on hyvin tarkasti määritellyt tehtävät ja tehtävien vaihdolla tai vaihtopelaajien avulla saadaan aikaan uusia taktisia variaatioita.*

Hyökkääjät ovat myös melko samantyyppisiä, mutta monipuolisia. Portugali on periaatteessa samantyyppinen joukkue, mutta ehkä enemmän kiinni muutamasta tähtipelaajasta, jolloin pelityyli on haavoittuvampi. Myös Ranska, Italia sekä Venäjä ja Hollanti kuuluvat tähän ryhmään, jossa valmentajilla on omat hyvin voimakkaat näkemyksensä pelitaktiikasta, jota pelaajat toteuttavat hyvin kurinalaisesti, pelitilanteiden mukaan vaihdellen. Tähtipelaajatkin suostuvat erilaisiin rooleihin vastustajan ja pelitilanteen mukaan. MM-tasolla Brasilia, ja Argentiina ovat tässä ryhmässä. Taktisesti näistä joukkueista Espanja, Brasilia, Ranska, Portugali ja Hollanti pyrkivät pelin hallintaan, kun taas Italia, Venäjä ja Argentiina useimmiten, mutta eivät aina, perustavat pelinsä enemmän vastahyökkäyksiin.

2. Saksa voisi olla esimerkkinä ”Saksan pelityylistä”, mutta itse asiassa ero edelliseen ei ole enää kovin suuri taktisella puolella. Voisi jopa sanoa, että tyyppillisesti yksilökeskeiset jalkapallokulttuurit ovat ”saksalaistuneet”, jolloin ne lyövät teknisesti heikommat ja mielikuvituksestomammat saksalaiset. Tärkeää on huomata, että kyse on myös pelaajatyypeistä – saksalaisilla, pohjoismaalaisilla, briteillä ei ole riittävästi pelaajia, jotka voisivat toteuttaa espanjalaista pelitapaa. Mutta toisaalta näillä mailla on pitkiä, vahvoja pelaajia, joita eteläeurooppalaisilla ei ole. Saksalaisten ja pohjoismaalaisten vahvuus onkin – ja voikin - olla pelaajatyypien heterogeenisuudessa, kun joukkueista löytyy sekä pieniä ja vikkeliä että isoja ja ulottuvia pelaajia. Ongelma on ollut viime aikoina siinä, ettei edes Saksa pysty hallitsemaan peliä esimerkiksi Espanjaa tai Brasiliata vastaan. Taktisesti Saksa pyrkii pelin hallintaan, samoin esimerkiksi Englanti, kun taas Ruotsi pyrkii ennen kaikkea pelin kontrollointiin ilman varsinaista pelin hallintaa ja esimerkiksi Tsekki vastaiskuihin.
3. Kreikka, Turkki, Etelä-Korea ovat esimerkkejä joukkueista, joita voisi kutsua taktisiksi yllättäjiksi. Lopputurnauksissa on aina maita, joiden joukkueet yllättävät vastustajat erikoisilla taktikoillaan. Kreikka yllätti vuonna 2004 EM-kisoissa kaikki, Turkki – toisenlaisella taktiikalla – yllätti vuonna 2008 EM-kisoissa ja Etelä-Korea omissa MM-kisoissaan 2002. Näillä mailla ei ole varsinaisia huippupelaajia, mutta he tekevät itselleen sopivan joukkuetaktiikan ja pelaavat sen puolesta lähes intohimoisesti toisiaan tukien tietäen myös olevansa altavastajia ja yllättäjiä. Taktikat perustuvat yleensä erittäin vahvaan puolustukseen ja nopeaan vastaiskupieliin ja hyviin erikoistilanteisiin.
4. Afrikan, Balkanin ja osin Etelä-Amerikankin joukkueet voisi vieläkin – valitettavasti – luokitella tässä jaossa samaan osastoon, koska kaikilla on samat ongelmat huippupelaajien ja yhteisen joukkuetaktiikan ja –hengen yhteensovittamisessa. Kroatia, Kamerun, Nigeria, Ghana, Senegal, Serbia ovat huippujoukkueita, joiden pelaajistossa on paljon isoja ja pienempiä tähtiä, joiden on vaikeata noudattaa riittävää kuria ja yhtenäisyyttä menestyäkseen todellisella huipulla, jolla tässä tarkoitetaan voittoja ja mitalisijoja. Hyökkäyspeli voi olla mielikuvituksellista yksilöiden ja pienryhmien välisiä kuvioita, mutta puolustuspelissä tapahtuu kummallisia repsahduksia, vaikka joukkueiden puolustuspeli onkin nykyään kehittyneempää kuin aiemmin.

Tämän jaottelun olisi voinut tehdä toisinkin, vaikkapa tarkastellen yksinomaan pelitaktiikoita tai yksinomaan pelaajatyyppejä tai vaikkapa sosiaalista organisoitumista tai vaikkapa pelkästään fyysisiä ominaisuuksia. Enää ei kuitenkaan voi niputtaa joukkueita maan tai jalkapallokulttuurin mukaan, koska A-maajoukkueetasolla globalisaatio on johtanut siihen, että peliä voidaan periaatteessa pelata samalla tavoin riippumatta pelaajatyypeistä tai pelikulttuurista. Ne on otettava huomioon, mutta huipputasolla joukkueiden on kyettävä pelaamaan taktikoilla, jotka eivät välttämättä ole perinteisiä – Brasilia on selvin esimerkki, mutta tämä koskee vaikkapa Venäjää tai Portugalia, joiden perinteiset pelityylit ovat muuttuneet vahvojen valmentajien myötä.

Perjantai, 8. kesäkuuta klo 20.36

Uskomaton eka matsi! Surkea Kreikka – Puola jyrää ensimmäisen jakson ja yksi Kreikan pelaaja lentää vielä hiukan helpohkosti ulos kentältä – tasoittaa toisen puoliajan aluksi ja saa heti perään rankkarin. Puolan maalivahti lentää vastaavasti ulos ja vaihtomoke tulee kentälle ottamaan kiinni loistavan erikoistilannemiehen kelvottoman pilkun.

Miten tämän pelin kummalliset käännteet voi selittää? Vaikka kentällä on muutamia loistavia yksilöitä, kuten erittäin tyylikkään maalin tehnyt Puolan Lewandowski, niin 'ote' peliin ei selity yksilöillä. Kun Puola 'jyrää' pelin alussa tilanne on se, että kotijoukkue haluaa näyttää kotiyleisölle parastaan ja vierasjoukkue tyytyy tilanteeseen, koska heillä ei ole mitään mahdollisuutta nostattaa samanlaista 'henkeä' joukkueeseensa.

Kun Kreikan joukkue sitten kokee 'oikeusmurhan' eikä sillä ole enää mitään menetettävää toiselle puoliajalle tullessa, se voi pistää kaiken peliin vajaan miehenäkin. Samanaikaisesti Puolan tavoite on taas vaihtunut maalin tekemisestä sen suojeluun. Hyökkäyksestä puolustukseen ja olemassa olevan tilanteen varmistamiseen. Ote ja aloite siirtyy henkisesti siis lähes väistämättä Kreikalle. Ja nyt tulokset sitten näkyvät uskomattomina tilanteina, joita puolalaisyleisö ei saata uskoa.

YLEn asiantuntija **Erkka V. Lehtola** antoi Puolalle ohjeeksi siirtyä varovaisempaan peliin, mikä on aivan normaalia. Itse mietin, että miksi joukkueet tekevät 1-0 –tilanteessa tämän 'virheen', että siirtyvät varovaiseen peliin. Yksi maali ei useinkaan riitä voittoon tilanteessa, jossa vastustaja satsaa hyökkäykseen, vaikka niillä sitten olisi yksi mies vähemmän.

Itse olisin antanut Puolalle ohjeeksi päinvastoin sen, että heti kova painostus toisen puoliajan alkuun. Vaikka se ei johtaisikaan toiseen maaliin, niin henkinen ja samalla fyysinen ote masentaa vastustajan, joka alkaa menettää uskoaan ja lopulta taipuu tilanteeseen. Häviöllä olevaa joukkuetta ei pitäisi 'päästää peliin mukaan'!

Tasapeli on tästä pelistä 'oikea' tulos, jos nyt oikeita tuloksia on olemassa. Puola menetti omaa tyhmyyttään varman voiton, mutta niin menetti Kreikkakin. Peli olisi toki ollut toisenlainen, jos espanjalaistuomari ei olisi antanut aika heppoista punaista korttia kreikkalaistopparille. Se muutti pelin luonteen hiukan ikäväksi.

Yllättävältä voi kuulostaa, että Puola kärsi siinä enemmän, koska varmaan heidänkin mielestään ulosajo tuli heiveröisin perustein. Tsemppiin vaikuttaa useimmiten tällainenkin tekijä, koska jokainen pelaaja haluaa voittaa oikeudenmukaisesti – ei vääräydellä. Tai vaikka pelaajat eivät noin eettisiä olisikaan, niin vajaan miehistä joukkuetta vastaan on henkisesti vaikea pelata. Muistetaan myös Chelsean taistelu ja voitto Barcaaa vastaan Mestareiden liigan välierässä.

Ensimmäisen matsin opetukset? Jos kaksi periaatteessa tasavahvaa joukkuetta kohtaa toisensa, niin henkinen ote ratkaisee peliä. Aluksi Puola jyräsi kotiyleisön tuen turvin. Kreikka taas sai sisulatauksen tuomariryöskentelyn takia. Puola taas menetti otteensa, kun se rupesi varmistelemaan epävarmaa 1-0 –johtoa. Maaleja tehdään yleensä vain silloin, kun hyökkäykseen uskalletaan panostaa. Maalintekoalueille pitää saada ylivoimatilanteita eikä niitä saa ilman riskinottoa. Kun lopussa kumpikaan joukkue ei uskaltanut ottaa riskejä, peli taantui keskikenttäpallotteluksi.

Ehdottomasti keskeistä ottelussa oli siis 'henki' tai 'ote', joka ei oikeastaan ollut 'johdettua' eli alkuperäisen taktiikan ansiota, vaan ulkopuolisista tekijöistä johtuvaa. Toki Kreikka vaihtoi oivallisen vaihtopelaajan **Salpingidisin** ja alkoi hyökätä kovalla riskillä jäätyään tappiolle numeroissa ja pelaajien määrässä. Siitä tietysti kuuluu krediitti Kreikan valmennusjohdolle.

Puola taas ei kyennyt pelaamaan viisaasti ylivoimatilanteessa eli ei osannut sen enempää kontrolloida peliä kuin käyttää vaarallisia vastahyökkäyksiäkään. Taktisesti siis heikko esitys, mutta henkisesti ymmärrettäväähän se on, etteivät pelaajat kykene taistelemaan 110-prosenttisesti, kun peli oli ikään kuin ratkaistu johtosessa ja miesylivoimalla. Kysymys kuuluukin, miten joukkueet

tai valmennusjohto kykenisivät vaikuttamaan siihen, minkälainen joukkuehenki ja pelirohkeus kentällä saadaan synnytettyä ja ylläpidettyä?

Lauantai, 9. kesäkuuta, klo 20.52

Loistavaa Tanska! Upea peli sekä taktisesti että teknisesti. Mutta ennen kaikkea mahtava itseluottamus ja pelirohkeus. Voi olla, että Tanskan puolustuspeli oli hyvää – niin kuin Muurisen ja Malisen kommentteista kuulumme – mutta miten erottaa puolustuspeliä hyökkäyspelistä tai pelistä, joka ei ollut oikeastaan kumpaakaan? Tanskahan piti palloa voimakkaalla itseluottamuksella sekä puolustusalueellaan että keskialueella ilman erityistä tavoitetta hakea maalia 1-0 –johdossa. Mutta eihän se mitään puolustamista ole, jos joukkue pitää palloa tyylikkäästi ja erittäin älykkäästi eikä missään nimessä muutu passiiviseksi maalia jahtaavan vastustajan edessä. Todella kylmäpäinen suoritus!

Kun seurasin tanskalaisten peliä ja vertasin sitä Suomen 21-vuotiaiden peliin, niin eroja oli tietysti huolestuttavan paljon. Tanskalaisten tekniikka ja pelivarmuus on eri tasolla, mutta se ei kuitenkaan selitä sitä, että Suomen nuoret liikkuvat huonosti sekä hyökkäys- että puolustuspelissään. Ukrainalaisten hyökkäyksiä ei saatu tukittua ensimmäisellä puoliajalla juuri lainkaan – pallollisella pelaajalla oli tilaa ja aikaa yllin kyllin, lähelle oli useita pelaajia pelattavana, joten suomalaiset näyttivät melkein alokasmaisilta. Hyökkäyksiin lähdeittäessä suomalaisilla ei vastaavasti ollut lähisyöttöihin juuri mitään mahdollisuuksia.

Ei ole tekniikan puutetta, jos ei osata juosta sen enempää puolustuspelissä kuin hyökkäyspelissäkään oikeisiin paikkoihin. Tanska sen sijaan osasi täyttää kentän oivallisesti, vaikka vastassa oli pahin mahdollinen vastus. Mistä ihmeestä tämä ero voi selittyä, jos jätetään pois historia ja ajatellaan, että suomalaiset voisivat valita pelitapansa aivan samoin kuin tanskalaisetkin lähtökohtaisesti parempaa vastustajaa vastaan?

Voi olla, että Suomen 21-vuotiaat ovat suhteessa huonompia kuin tanskalaiset omassa ottelussaan, vaikka en sitä haluaisi uskoakaan. Joukkueessahan on paljon ns. talentejakin. Ymmärrän senkin, että hyökkäyspelissä suomalaiset pyrkivät nopeasti keskikentän yli, joten aika suuret pelaajien välit hyökkäyksissä voisivat selittyä tällä taktisella ratkaisulla. Mutta miten selittää se, että puolustuksessa ei kyetty tekemään ukrainalaisten peliä vaikeaksi. Ei voi olla taktinen ratkaisu se, että annetaan vastustajalle ylen määrin tilaa hyökkäämiseen enkä usko, että suomalaiset ovat huonokuntoisempia kuin ukrainalaiset.

Pelirohkeuden ja –osaamisen puute tietysti selittää paljon. Jos ei uskalla tulla pelattavaksi eikä myöskään uskalla ajaa vastustajan lähelle puolustustilanteessa, niin peli näyttää varovaiselta – eikä vain näytä siltä, vaan on sitä. Puolustuspelaaminen vaatii myös osaamista, pallon lähelle pitää osata mennä ja pallon riistäminen on myös taitolaji. Silti aika paljon voittaa sillä, että osaa ja viitsii juosta niin, että syöttösuunnat pienenevät ja lopulta pallon riisto on mahdollinen. Tällainen peli puuttui Suomelta koko ensi jakson ajan ja aika paljolti myös toisella jaksolla.

Suomalainen pelitapa, jota Palloliitto yrittää käsittääkseni ajaa sisään juniorimaajoukkueisiin, ei ainakaan tuon U21-joukkueen pelin perusteella jäsentynyt oikein miltään osin loogiseksi kokonaisuudeksi. Toki aina voi sanoa, että slogan 'pelataan omaa peliä' on lähtökohtaisesti huuhaata, koska kentällä on aina kaksi joukkuetta ja se toinen yrittää myös pelata sitä omaa peliään. Harvoin ne matsaavat keskenään niin, että kumpikin voi ja saa pelata sitä ominta peliään. Ukraina ei siis antanut Suomen pelata omalla pelitavallaan, joten seurauksena oli aika heikko esitys suomalaisilta.

Toisella puoliajalla Suomen peli parani, mutta en usko, että toisen jaksonkaan peli oli sitä Suomen peliyyliä, josta on puhuttu. Ja hyvä niin, että peliin saatiin edes vähän otetta vaihtamalla taktiikkaa aktiivisemmaksi. Suomi teki myös upean maalin, jonka järjestivät vaihtomiehet Rannankari ja Pohjanpalo, joista jälkimmäinen viimeisteli maalin tyylikkäästi vaikeasta asennosta. Ehkä Suomelle

riittäisikin se, että juniorimaajoukkueissa yhtä ikäluokkaa kohti kasvaa muutama kelvollinen pelaaja A-maajoukkuetta varten? Tästä myöhemmin enemmän...

Sunnuntai, 10. kesäkuuta, klo 20.45

Espanja-Italia 1-1, muutama minuutti peliä jäljellä. Paljon potentiaalisia maalipaikkoja, mutta myös pari erittäin hyvää maalivahtia, jotka eivät päästä helppoja maaleja, eivätkä kovin vaikeitakaan. Tässä pelissä muuten kummatkin saivat pelata 'omaa peliään'. Toinen joukkue pitää pelin hallinnasta ja toinen vastahyökkäyksistä eikä kumpikaan joukkue halunnut erityisesti haastaa toisen pelityyliä ellei sellaiseksi lasketa Italian puolustuksen keskustan tukkimisyrittystä, joka onnistuikin kohtalaisesti.

Yhteenvetona: Italia oli odotuksia parempi ja Espanja ei ole niin hyvä kuin aiemmissa suurkisoissa. Itse odotin, että Espanjan joukkueessa olisi ollut edes yksi hyökkääjä avauksessa, mutta Torres tuli vasta vaihdossa. Ja olikin yllättävän vaarallinen. Jos Espanjalaiset eivät aio käyttää pääpeliä lainkaan maalintekoon, niin epäilen, että sillä ei ihan mestaruuteen ylltetä. Tasapeli toki varmisti sen, että kummallakin on vielä erittäin hyvät mahdollisuudet jatkoon.

klo 22.55

Kroatian ja Irlannin pelin pitäisi olla suomalaisten kannalta tähän astisista peleistä kiinnostavin, sillä näiden maiden joukkueisiinhan Suomen tulisi omaa tasoaan ja osaamistaan verrata eikä Espanjaan, Hollantiin tai Italiaan. Kun eilen seurasin Tanskaa, niin olin hiukan masentunut – emme voi verrata itseämme pohjoismaiseen naapuriimme. Tanskan peli oli niin rohkeaa, älykästä, teknistä ja taktisesti kypsää, ettei meillä ole pitkiin aikoihin mahdollisuuksia samaan tasoon. Ja onhan Tanskan menestystehistoriakin todella vakuuttava.

Kyllähän Irlannin ja Kroatiankin tarinat ovat vahvat, mutta tämän hetkiset joukkueet eivät ole samaa luokkaa taidoiltaan ja kokemukseltaan kuin joskus aiemmin. Irlanti nojaa vahvasti puolustavaan pelityyliinsä, jossa taistelu ja periksi antamattomuus ovat keskeisiä menestystekijöitä. Hyökkäys on suoraviivaista, muttei vailla mielikuvitusta. Mutta sopisiko sellainen pelityyli Suomelle?

Jos olisimme edelleen sisukkaita, niin todennäköisesti se sopisi oikein hyvin. Mutta suomalaisia jalkapallojoukkueita ei ole oikeastaan koskaan määritelty sisukkaiksi, päinvastoin 'pehmeneminen' on ollut suomalaisten perisynti futiskentillä. Jääkiekossa Suomi ennen vanhaan taisteli hyvin ennalta vahvempia maita vastaan, mutta notkahti heikommille. Jalkapallostahan tuo kuvio on tuttu viime vuosiltakin.

Irlantilaiset taistelevat kaikissa otteluissaan, osittain siksi, että ovat melkein aina altavastaajia. Se tietysti yhdistääkin meitä vihreän saaren maajoukkueeseen, mutta suomalaisilta ei samanlaista hurjaa taistelua tunnu oikein löytyvän. Pitääkö jättää taistelu ja tsemppi Suomen jalkapallon kehittämismenetelmistä hyllylle, koska haluamme olla teknisesti taitavien pelaajien maa, jossa maajoukkue koostuu seitsemästä litmasesta ja kolmesta hyypiästä? U21-joukkueesta ei valitettavasti kovin montaa tuollaista taituria löydy – sen sijaan joistakin voisi kehittyä hyviä taistelijoita, jotka kovalla tsempillä voisivat pitää kohtuullisen hyvää pelitasoa yllä vaativissakin matseissa.

Hyvän ja keskinkertaisen pelaajan yksi ero onkin siinä, että hyvä kykenee ilman täydellistä keskittymistä ja taistelua hyvään pelitasoon, mutta keskinkertainen vajoaa huonoksi ilman kovaa yrittystä. Hyvän pelaajan tuki erottaa huonommasta sekini, että he kykenevät keskittymään ja taistelemaan jokaisessa ottelussa. FC Barcelonankin pelaajat ovat järkyttävän kovia puolustussuuntaan pelatessaan, mikä jää usein huomaamatta. MM-kisojen loppuottelussa Hollanti ei kyennyt kovin montaa sekuntia pitämään palloa hallussaan, koska espanjalaiset tukkivat

syöttösuunnat ja pari miestä hyökkäsi pallollisen kimppuun. Jos se ei ole taistelua, niin ainakin armottoman kovaa työtä pallon riistämiseksi huippujoukkuekin tekee. .

Tähän väliin lienee hyvä ottaa taas luku neljän vuoden takaa käsittelyyn. Jatkan globalisaation vaikutusten pohdintaa...

Kansainvälisen jalkapallon kehityspiirteitä

Edellä tuli mainittua yksi tärkeimmistä muutoksista: globalisaatio on merkinnyt sitä, että kansalliset piirteet huippujalkapallosta ovat sekoittumassa toisiinsa. Valioliigan kaltaiset sulatusuunit ovat merkinneet sitä, että ”brittifutis” ei ole enää entisensä. Maailman parhaat kohtaavat toisensa jatkuvasti seurajoukkueiden sisällä ja välillä, joten tekninen ja taktinen pelaaminen kehittyy ja yhtenäistyy. Joskus myöhemmin voi olla jopa se vaara olemassa, että samankaltaistuminen johtaa pelin tason laskuun, mutta tällä hetkellä se näyttää johtaneen sen nousuun. Toki on vielä niin, että joillakin maajoukkueilla on käytössään pelaajia, jotka eivät ole globaaleja tyyppisiä, mutta jotka silti voivat menestyä. Venäjä, Etelä-Korea, Meksiko, Paraguay voisivat olla hyviä esimerkkejä tällaisista maajoukkueista, joiden pelaajat tulevat edelleen pääosin omista sarjoista. Espanjan maajoukkueen menestymättömyyden yksi syy saattoi pitkään olla se, että espanjalaiset pelaajat eivät halunneet lähteä muiden maiden sarjoihin kehittymään globaaleiksi tähdiksi. Vieraskentillä espanjalaiset ovat oppineet pelaamaan monenlaisilla taktiikoilla ja monenlaisten vastustajien kanssa. Tietysti myös ”La Ligan” kansainvälistyminen on auttanut asiassa.

Globaalisti on tapahtunut se, että joidenkin suurien jalkapallomaiden liigat – Englanti, Espanja, Italia, Saksa – ovat omassa luokassaan. Sitten on joukko maita, joiden liigat ovat kovia ammattilaisliigoja, mutta joissa myös kansainvälisyys on korkeaa tasoa. Ranska, Hollanti, Turkki, Venäjä, Skotlanti, Kreikka, Brasilia, Argentiina ja supermaiden kakkosliigat kuuluvat tähän ryhmään. Sen jälkeen on maita, joissa pelataan ammattilaisina ja on koviakin joukkueita, mutta taso liigan sisällä vaihtelee paljon. Belgia, Sveitsi, Ruotsi, Norja, Portugali, Japani, USA, Meksiko mainittakoon näistä maista, joita on runsaahkosti. Kaikissa näissä kansainvälisyys lisääntyy, vaikka eroja maiden välillä on tässäkin suhteessa runsaasti. Valioliiga lienee kansainvälisin superliigoista, kun taas La Liga edelleenkin kansallisin.

On myös huomioitava ylikansalliset liigat eli Champions League ja Eurooppa liiga etunenässä, jotka vaikuttavat erittäin paljon jalkapalloon kansainvälisellä tasolla. Pelaajat ja joukkueet tottuvat pelaamaan erilaisia joukkueita, erilaisia taktiikoita ja erilaisia pelaajia vastaan. Käymättä läpi taktiikoiden kehitystä seurajoukkueetasolla sen tarkemmin, on selvää, että samat trendit kuin maajoukkueissakin on sielläkin näkyvissä – Alex Ferguson, Jose Mourinho, Arsene Wenger tai Pep Guardiola ovat itse asiassa tuoneet valmentaja- ja pelitaktiikkakeskeisen jalkapallon myös maajoukkueetasolle kopioitavaksi. ManU pelaa vuodesta vuoteen samankaltaisella taktiikalla tai ainakin valmentajajohtoisesti, vaikka huippupelaajat vaihtuvat.

On myös tapahtunut se, että monet kansalliset liigat riutuvat tai kamppailevat elintilastaan. Hyvät pelaajat jättävät maan heti kun voivat ja pelin taso kalpenee huipputason rinnalla varsinkin, kun vertailuasetelmia on runsaasti TV:n välityksellä ja erilaisissa kv. sarjoissa. Näissäkin liigoissa voi olla huippujoukkueita, kuten norjalainen Rosenborg on osoittanut. Se ei kuitenkaan ole kovin todennäköistä, vaan pohjautuu jatkuvaan koviin kv. kilpailuihin osallistumiseen.

Näillä globaaleilla trendeillä on tietysti suuret vaikutukset siihen, miten kansallista, tässä tapauksessa suomalaista, huippujalkapalloa tulisi kehittää. Tässä ei ole syytä mennä kovin syvälle jalkapallon talouteen ja muihin resursseihin, vaikka niillä tietysti on omat erittäin suuret

vaikutuksensa jalkapallomenestykseen. Jatkoissa talouteen viitataan silloin, kun resurssikysymys on oleellista aiheen kannalta.

Maanantai, 11. kesäkuuta 2012, klo 19.36

Joleon Lescott tekee avausmaalinsa Ranskaa vastaan ja Englanti johtaa 1-0 tätä ennakkoon paljon odotettua ottelua. Itse toivon, että Englanti pärjää kisoissa, koska Englannin menestys voisi tuoda toivoa myös Suomen jalkapallolle. En ole koskaan ollut Englannin maajoukkueen kannattaja, vaikka liigapelit ovat kuuluneetkin henkilöhistoriaani 1960-luvulta lähtien. Jos nykyinen pikkumiesten peli olisi ollut oman urani aikana vallitsevana, olisin todennäköisesti pelannut pitkän ja hyvän uran. Valitettavasti 1980-luvun alussa arvostettiin vielä pituutta, voimaa ja suoraviivaisuutta.

Miksi sitten nyt? Englanti on pikku hiljaa päässyt eroon pahimmista traditioistaan pelaajatyypin suhteen, vaikka juuri tällä hetkellä joukkue ei olekaan kaikkein taitavimmillaan. Joukkue on myös sekaisin valmentajan vaihdoksen takia sekä monien sekävien tapahtumien vuoksi. Kovin moni ei rahojaan Englannin puolesta uskaltaisi pistää.

Toisaalta yllättävän usein tällaisissa kisoissa on käynyt niin, että se joukkue, joka eniten menestystä tarvitsee, sitä myös saa. Paljon on puhuttu mm. Italian jalkapallon kriiseistä, joiden aikana maajoukkue on sitten kuitenkin menestynyt hyvin kuin puhdistukseen maineensa. En pidäkään vähäisenä sitä merkitystä, joka syntyy erilaisista ulkojalkapalloilullisista tekijöistä ja jotka voivat joka kannatella joukkuetta tai sitten ajaa sen alakuloon.

Tämä ei kuitenkaan riitä syyksi toivoa Englannin menestystä. Yksi syy on se, että Englannin maajoukkue on kuitenkin huippumaista se, johon Suomen maajoukkuetta voisi verrata. Pelaajat eivät ole erityisen taitavia eikä Englanti ole menestynyt lähellekään niin hyvin kuin sen odotetaan menestyvän. Vaikka taso on korkeampi, niin elementeissä on yhtäläisyyksiä. Ja on tietysti myös **Roy Hodgson**, jonka kautta Suomen maajoukkueessa yleisesti kritisoidaan. Hän oli kuitenkin mielestäni tehnyt oikean analyysin Suomesta ja oli realistinen tavoitteissaan ja käyttämässään pelitavassa.

On aika ironistakin, että **Väyky Väyrynen** arvostelee Hodgsonia ja hänen taktiikkaansa, koska ko. pelaaja tai yleensäkin Suomen pelaajat eivät ole muidenkaan maajoukkuevalmentajien alaisuudessa päässeet karsinnoissa sen pidemmälle. Jos kansainvälisesti melko keskinkertaisilla pelaajilla on henki, että olisi kivempi pelata hyökkäysvoittoisemmin ja vielä voittaa hyökkäysvoittoisella pelillä, niin toive Suomen menestymisestä taitaa olla tulevaisuudessakin vain kaukainen toive.

Jalkapallo tosin on peli, jossa yksilöiden osaaminen korostuu enemmän kuin esimerkiksi jääkiekossa, jossa jopa Venäjän supertähtien on taivuttava toteuttamaan valmentajan taktiikkaa, jotta joukkue voisi menestyä. Ja samahan tietysti koskee esimerkiksi FC Barcelonaa: en usko, että kukaan Barcan pelaaja haluaisi pelata niin kontrolloitua peliä elleivät he tietäisi, että se tuottaa tulosta. Jos maailman parhaan on pelattava kurinalaisesti menestyäkseen, niin miten Suomen maajoukkue voisi pärjätä jotenkin 'iloisesti hyökkäämällä'?

Puolustukseen panostaminen ei tietenkään tarkoita sitä, että joukkueessa pitäisi olla kankeita puolustajia – Barcassakaan ei ole oikeastaan yhtään oikeata puolustajaa ja silti se puolustaa loistavasti. Englantihan ei toki ole Barcan kaltainen joukkue, vaan siellä eri pelipaikoilla on 'perinteisemmän' tuntuisia pelaajatyyppejä. Tämä onkin yksi syy, jonka takia ajattelen, että Englanti saattaisi yllättää näissä kisoissa.

Kun muissa joukkueissa on lähdetty jonkin verran matkimaan Espanjan tyylistä peliä ja pelaajia, niin jos sitä vastaan oppii pelaamaan ja jos on siihen sopivia pelaajatyyppejä, niin saattaa jopa menestyä. Helppoa se ei ole, mutta tällaisessa turnauksessa yllättävyys saattaa johdattaa

joukkueen jopa mestaruuteen asti, kuten Kreikka viimeksi on osoittanut. Ja miksei voi ajatella niinkin, että Barcelona/Espanja mullisti pelitaktisen ajattelun myös pelaajatyypin kohdalla.

Kehityksen pitää kuitenkin eteneä niin, että vallitseva 'doktriini' haastetaan ja yksi vaihtoehto on se, että heterogeeniset pelaajatyypit ikään kuin 'palaavat' huipulle. Voisi ajatella, että se loisi uskoa myös suomalaisen jalkapalloon ja -palloilijaan, vaikka meillä vähän yllättäen onkin nyt paljon pieniä, varsin teknisiä pelaajia tulossa A-maajoukkueeseen. Kovin moni heistä ei kuitenkaan murtaudu kansainväliselle huipulle eikä edes vakituisesti maajoukkueeseen ellei ihmeitä tapahdu. Jatkossakin Suomen joukkueessa tulee olemaan pitkiä, hiukan kankeita pelaajia, jotka kuitenkin ovat pelipaikkojensa parhaita.

Englanti ja Ranska päätyivät lopulta tasapeliin. Ottelu oli tasoltaan melko heikko, toisella puoliajalla kumpikaan joukkue ei aidosti yrittänyt tehdä maalia, vaan tyytyi tilanteeseen. Ranska ei vakuuttanut, muttei sitä tehnyt Englantiaan. Tästä ottelusta ei kuitenkaan voine tehdä suurempia johtopäätöksiä jatkoon suhteen.

EM-kisat 2012 - jalkapallosta kokemuksellisesti ja sosiologisesti 2

Ihmeellisiä sattumuksia EM-kisoissa – voiko niistä oppia jotakin? Ovatko suomalaiset futishulluja? Miksi jalkapallo on tärkeää junioreille, valmentajille ja koko Suomelle? Onko jalkapallo vain epäoikeudenmukaista leikkiä? Miten ratkaisuotteluiden henkiset otteet ja taktiset ratkaisut muuttuvat tilanteiden vaihtuessa? Mm. näihin teemoihin paneudun toisessa EM-kisapostauksessani, joissa saadaan jo kaksi alkulohkoa loppuun.

Keskiviikko, 13. kesäkuuta 2012, klo 23.17: Outoja sattumuksia

EM-kisat eivät ole vielä pettäneet katsojaansa. Monenmoisia tunteita ja erikoisia tapahtumia on jo ehditty nähdä. Tässä muutamia viime päiviltä:

- Pikkuinen konkari – pelkäsi ikoniksi jo väitetty - **Andri Shevtsenko** tekee kaksi pukkausmaalia Ruotsin parhaimpien pääpelaajien **Mellbergin** ja **Zlatanin** edestä! Ikä ei ratkaise elämässä eikä urheilussa.
- Armottomat maalinsylkijät **Ronaldo**, **Zlatan**, **Balotelli** ja **van Persie** epäonnistuvat täysin vapaista paikoista maalinteossa. Turha on haukkua suomalaisia huonoiksi maalintekijöiksi tai pikku junioreja omissa otteluissaan, jos pallo ei mene ns. varmasta paikasta sisään. Tärkeämpää on mennä uudelleen ja uudelleen maalintekopaikkaan, koska vain niin huippumaalaritkin maaleja tekevät – lähellekään kaikki yritykset eivät onnistu.
- Hollannin supertähdet eivät mahdu yhtä aikaa kentälle eikä henki ole kunnossa. Se näkyy kaikessa, kun liian suuret egot ovat tyytymättömiä peliaikaansa tai pelkäävät pelipaikkansa puolesta. Turnauksissa joukkueen yhteishenki on usein se ratkaiseva tekijä.
- Saksa voittaa Hollannin, vaikka pitää palloa vain noin 40% peliajasta. Pelitavassa ja – ajatuksessa on tehty pitkä harppaus entisistä 'hallinnan' vuosista pelitaktiikkaan, jossa maalit tehdäänkin nopeilla iskuilla vastustajan 'selustaan'. Mikään joukkue tai maa ei voi enää luottaa siihen, että vanhat konstit purevat vuodesta toiseen.

Näitä erikoisia pikku huomioita kisat pitävät paljon sisällään. Osa on vain sattumaa, mutta usein sattumista rakentuu jonkinlainen koko kisojen ajan jatkuva linja. Nostavatko kapteeni Shevtsenkon yksilösuoritukset Ukrainan joukkueen lentoon? Antaako supertähtien epäonni tilaa uusille tähdille? Voiko huono henki tai ensimmäisten otteluiden kangertelu olla vain osa 'vaikeuksien kautta voittoon' –tarinaa? Ja löydetäänkö näiden(kin) kisojen jälkeen uusi pelitaktiikka, joka toimii vielä paremmin kuin Espanjan hallitseva taktiikka?

Näihin kysymyksiin ei voi vastata vielä, mutta ehkä jo alkulohkojen jälkeen olemme viisaampia. Sitä ennen pohdin vähän sitä, minkälainen olisi suomalainen futishulluus.

Ovatko suomalaiset oikeita futishulluja?

EM-jalkapallo kiinnostaa ihmisiä laidasta laitaan. Myös Helsingin Sanomien toimittajaa kiinnosti tietää, minkälainen Suomi ja suomalaiset olisivat, jos olisimme jalkapallohulluja. Oletin, että kysymyksen reunaehtona oli se, että futishulluinakin olisimme suomalaisia kulttuuriltamme ja mentaliteetiltamme. Mutta aluksi pohdin sitä, olemmeko jo nyt jonkin verran futishulluja?

Vastaukseni oli, että ehkä olemmekin ainakin vähän. Suomalaisethan kannustavat aika hyvin suomalaisia urheilijoita, kun he menestyvät. Jääkiekko on tietysti jalkapalloa paljon edellä liigaotteluiden katsojamäärissä, mutta Huuhkajat ovat viime aikoina saaneet stadionin täyteen, kun vähänkin merkittävämpi maaottelu on ollut kyseessä. Ja stadionille sopii noin 20 000 ihmistä enemmän kuin jääkiekkoareenoille.

Mutta mietipä tätä: seuraisivatko suomalaiset jääkiekon MM-kisoja, jos Suomi ei olisi lainkaan mukana? Epäilen suuresti. Sen sijaan yhä suurempi osa suomalaisista seuraa sekä näitä EM-kisoja että esimerkiksi Mestareiden liigaa TV:stä ja myös ravintoloissa on usein futisiltoja. Monilla työpaikoilla järjestetään nytkin epävirallisia EM-kisaveikkauksia.

Suomessa on myös monia ulkomaisten seurojen kannattajayhdistyksiä ja kansainväliset futistähdet ovat yhä tutumpia niillekin, jotka eivät jalkapalloa aktiivisesti seuraile. EM-kisojen aikaan huomaa, miten intohimoisesti monet yllättävätkin ihmiset suhtautuvat sekä jalkapalloilijoihin että joukkueisiin, joita he joko kannattavat tai inhoavat. **Zlatanin** tuntevat kaikki, vaikka monet eivät tiedäkään, miten vakuuttavat tilastot varsinkin mestaruuksien voittajana tuolla suulaalla ja suurella ruotsalaisella onkaan. Kirjallisuutta seuraavat ovat myös bonganneet hänen bestselleriksi nousseen elämäkertansa. Ja jalkapallohan onkin juuri kirjailijoiden suosima laji myös Suomessa; on FC Kynä ja Mukkulan kirjailijakokouksen traditionaalinen Suomi vs. Muu maailma futisottelu.

Espanja lienee suomalaisten suursuosikki, mutta kannattajia on niin Hollannilla, Saksalla, Ranskalla, Portugalilla, Italialla kuin myös Tanskalla tai Venäjällä. Eikä jalkapallon emämaa Englantikaan ole vailla kannattajia, Ruotsista puhumattakaan. Kannattamisen syyt voivat myös olla moninaiset. Ehkä tätä ei voisi sanoa jalkapallohulluudeksi Argentiinassa tai Kreikassa, mutta miksei Suomessa, jossa muuten ollaan niin heikosti mukana missään kollektiivisessä kannattajuudessa tai hurmoksessa?

Eikä mieleeni tule mitään muuta lajia, jossa edes lähellekään samalla tavalla kannatettaisiin vierasmaalaisia joukkueita tai yksilöitä. Voimme toki arvostaa yksilölajien ulkomaisia huippuja ja myöntää kannattavamme vaikkapa 'Punakonetta' tai Jenkkien korisjoukkuetta, mutta ei se kovin suurta kannatuksen laajuutta tai syvyyttä saa aikaiseksi.

Esimerkiksi Espanjan tai Saksan – puhumattakaan Hollannin, Italian tai Englannin - kannattajat jakautuvat Suomessa monesta syystä eri leireihin: kannattajuus kun on osa identiteettiäkin, se kertoo jotakin tärkeää koko ihmisestä. Näin me ainakin ajattelemme: 'jos kannatat tuota maata, olet myös itse tuollainen'. 'Dream Teamissahan' ihaillaan taituruutta, mutta kannustamasi jalkapallomaan takana on myös ideologiaa, historiaa ja mentaliteettia. Siksi jalkapallossa kovin herkästi myös jaetaan maat totaalisiin ja boheemeihin tai joukkue- ja taktiikkakeskeisiin ja yksilö- ja taitokeskeisiin. Ei puhuta vain joukkueesta, vaan koko maan mentaliteetista, ja kannattajuudessa siis myös omastamme.

Mediaa seuraamalla näemme senkin, että EM-kisoja ei voi ohittaa oikeastaan missään. 'Futispuhetta' on myös todella paljon enemmän kuin vaikkapa kymmenen vuotta sitten. Sujuvasanaiset kommentaattorit **Pasi Rautiaisesta** alkaen ovat opettaneet suomalaiset kuuntelemaan ja osallistumaan suuren jalkapalloperheen yhteiseen keskustelupiiriin. Tässähän me

olemme olleet todella paljon esimerkiksi pohjoisia naapurimaitamme jäljessä menneinä vuosina. Ruotsalaiset ottavat puheeksi vaikkapa 1950-luvun ruotsalaisen jalkapallon hyvin luontevasti, koska lähes kaikki sen tuntevat – se on osa kansakunnan suurta kertomusta. **Gre-No-Li** on meillä Ha-Ka-Mä (**Hakulinen-Kankkonen-Mäntyranta**).

En tietenkään usko, että suomalaiset menevät 'torille' näiden kisojen loppuottelun jälkeen, mutta aika iso osa katsojista seuraa loppuottelua joko kotonaan tai vaikkapa pubissa olivat siellä ketkä tahansa vastakkain. Jos suomalaiset olisivat todellisia futishulluja, niin me tietysti täyttäisimme myös kotimaiset lehterit liigassa ja divaripeleissäkin. Katsojaluvut ovat kuitenkin olleet todella kehnot nyt EM-kisavuotena. Ja vaikka joillakin seuroilla on melko aktiiviset kannattajajoukot, niin laatukaan ei yleensä ole korvannut määrää. Niin hulluja emme tosiaan ole, että kannattaisimme paikkakuntamme ykkösjoukkuetta!

Suomalainen, viimeisenä suuren maaltamuuton kokenut eurooppalainen valtio, ei ole oppinut juurtumaan omaan asuinpaikkaansa sydämellä. Mökille eli omille juurille on kaupungistakin päästävää eikä siellä korvessa mitään futisjoukkueita ole. Tai jos on, niin nekin ovat muuton vuoksi tippuneet aladivisiooniin. Meillä on myös korostettu niin paljon yksilöiden menestymistä, että emme huomanneet, että Vancouverin olympiakisoissa 2010 suomalaiset urheilijat saivat eniten mitaleja kuin koskaan. Kun kaksi jääkiekkjoukkueellista taustajoukkoineen pokkaa mitalit, niin päästään helposti lähelle 50. Eikös me olla pyritty siihen, että yksilöistä tulee huippuja, miksi **Tero Pitkämäen** mitali olisi arvokkaampi kuin **Mikko Koivun**? Aika hullua.

Suomalainen futishulluus on siis kansainvälistä eikä nationalistista, se on myös yhtä aikaa sekä joukkue- että yksioikeskeistä. Miksi se olisi jotenkin huonompaa kuin muiden maiden kansalaisten nationalistinen ja jopa rasistisia piirteitä saava futishulluus? Jalkapallohan on maailman kansainvälinen peli ja se on ainakin yrittänyt yhdistää maailman maita ja kansoja yhteen. Rasismien vastustaminenkin on kv. jalkapallojärjestöjen ykkösasia juuri tästä syystä: tällaisen lajin ei kerta kaikkiaan kannata olla huomioimatta kaikkia maailman kansalaisia.

Ovatko suomalaiset siis itse asiassa ihannekannattajia kuningaslajille ja onko suomalainen futishulluus jotain sellaista, jota FIFA:n ja UEFA:n kannattaisi mainostaa muillekin loistavana esimerkkinä? Voisimme olla aidosti 'mallioppilaita' Euroopassa ja maailmassa juuri tämän terveen futishulluutemme kanssa. Ja suomalaiset tuskin mellakoisivat EM-kisoissa, vaikka joukkue sinne joskus pääsisikin. Ehdotan varmuudeksi, että yritämme saada järjestettäväksemme EM-kisat vaikkapa Norjan kanssa...

Torstai, 14. kesäkuuta 2012, klo 22.49

Italia ja Kroatia pelaavat tasapelin 1-1 ja lohkon toisessa ottelussa Espanja näyttää voittavan Irlannin. Kahden ottelun jälkeen Espanjalla on siis neljä pistettä, kuten myös Kroatialla – ja nämä maat pelaavat lohkon viimeisen ottelun vastakkain. Italialla on kaksi pistettä ja Irlannilla nolla, jos tilanne jää tähän. Viimeisissä otteluissa vaihtoehtoja on edelleenkin monta: todennäköisin kai olisi se, että Espanja voittaa Kroatian ja Italia Irlannin. Mutta jos Espanja pelaa tasan Kroatian kanssa ja Italia voittaa, niin näillä tuloksilla pisteitä on kaikilla viisi ja maaliero ensin mainituilla +2 ja Italiallakin ainakin +1.

Tällaiset lähtökohdat varmistavat yleensä sen, että alkulohkojen viimeiset ottelut ovat kisoissa yleensä sekä mielenkiintoisia, jännittäviä että korkeatasoisia. Useinhan ainakin kolmella joukkueella on ainakin periaatteessa mahdollisuus päästä jatkoon ennen lohkon viimeisiä matseja. Näemme varmaan aikamoisia taisteluita ja myös yllätyksiä viimeisellä kierroksella.

Myös puolivälierissä pelataan monesti hienoja matseja, koska vastakkain voi olla suuri ennakkosuosikki ja altavastaja, jonka on ylitettävä itsensä päästäkseen jatkoon. Se pakottaa sen heikomman hyökkäämään normaalia enemmän, jolloin kentällä on enemmän tilaa myös sille etukäteen paremmalle.

Espanja kuittaa illan ottelussa lopulta reilun voiton, joten sille riittää viimeisessä ottelussa tasapeli Kroatiaa vastaan. Viime kisojen ehdoton tähti **Fernando Torres** pääsi jo aloitukseen ja kiitti kahdella maalilla, vaikka otteissa näkyi vieläkin melkoista hätäilyä ja itsevarmuuden puutetta.

Muistelen, että YLEn asiantuntijat – **Kuuselan Mara** muistaakseni ainakin – pitivät Torresia viime EM-kisojen aikaan lähes täydellisenä pelaajana. He eivät silloin nähneet, tai eivät halunneet nähdä, maalikuninkaan ilmeisiä teknisiä heikkouksia, jotka konkretisoituivat karvaasti, kun loukkaantumisen jälkeen El Ninjon juoksuvoima ei ollut aivan entisensä. Pitkä kuiva kausi ja henkisesti varmasti raastava aika oli tällöin edessä. Aika herkkää on huippupelaajienkin peli silloin, kun itseluottamus jostakin syystä menee.

Se olisi hyvä muistaa myös suomalaisten junioreiden ja heidän valmentajiensa. Epäonnistumiset eivät ole ongelma, yrityksen ja pelirohkeuden puute, ovat.

Perjantai, 15. kesäkuuta, klo 22.34

Päivän pysäyttävin uutinen ei tullut EM-kisoista, vaikka tunnetilat nousivat ja laskivat naapurimaassamme Ruotsissa Englanti-ottelun aikana stadionin yläritsiltä siirtonurmen juuriin. Minäkin surin ruotsalaisten mukana, vaikka olinkin mennyt ennustamaan Englannin jatkokon pääsyä. Zlatanstrofista vain yksi kommentti: kun **Juha Reini** ja **Jari Litmanen** arvioivat Englannin ja Ruotsin ottelun taktisia hienouksia, niin he aivan oikein puhuivat **Roy Hodgsonin** ja **Erik Hamrenin** ratkaisusta siihen asti, kun tuli arvio Zlatanista.

Tällöin he arvostelivat sitä, miksi Zlatan pelasi niin alhaalla eikä kärjessä niin kuin tavallisesti. Kummallista: tuskin Zlatan valitsi itse pelipaikkansa, vaikka kuinka suuri tähti olisikin, sillä kärjessähän olivat Hamrenin taktiikan mukaisesti aivan eri miehet. En usko, että edes 'Kuningas' Litmanenkaan on saanut täysin vapaasti valita pelipaikkansa ja –tapansa Suomen maajoukkueessa. Tai jos on saanut, niin se on osoitus muun joukkueen ja valmennuksen huonosta tasosta. Ja mahdollinen syy siihen, että ihan muut maat pelaavat EM-kisoissa.

Mutta tämä ei siis pysäyttänyt minua, vaan se, että sain kuulla filosofi ja jalkapallovalmentaja **Juha Sihvolan** kuolleen. En tuntenut henkilökohtaisesti Juhaa, mutta tunsin vahvaa hengenheimolaisuutta hänen kanssaan. Luin monta muistokirjoitusta eri nettilehdistä ja uudestaan hänen artikkelinsa junioriurheilua käsittelevästä nettijulkaisusta (Salasuo M & Kangaspunta M (toim.): Hampaat irvessä. Painavia sanoja 11-15 –vuotiaiden kilpaurheilusta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuoristotutkimusseura, verkkojulkaisu 39, 2011, 25-31. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/hampaatirvessa.pdf>), jossa hän pohti junioriurheilijan luonteen kasvatusta.

Punksukupolven kasvatteina meitä kumpaakin mietitytti se, miten kasvattajan – lähinnä isän ja juniorivalmentajan – roolit ovat yhdessä sukupolvessa muuttuneet. Kun me elimme vielä 1970-luvulla nuoruutta, jossa yhteiskunta asetti aika tiukat rajat nuorten hörhöilylle tai edes hiukan vapaammalle käytökselle, niin pidimme tietysti oikeutenamme kapinoida sitä vastaan. Päinvastoin kuin on usein tulkittu, vanhempamme eivät ehkä olleet kovin tiukkoja kasvattajia – eiväthän he voineet pitää meitä juurikaan silmällä, kun ei ollut kännyköitä, ei junioripelaajien vanhempainoimintaa eikä koulun ja kodin yhteistyötä.

Sen sijaan yhteiskunnan yleinen moraalitiekempi ja – mikä tärkeämpää – mahdollisuuksia tyhmyyksien tekoon oli vähän. Alkoholia oli vaikea saada, ravintolat menivät kiinni 00.30 (tai ainakin valomerkki tuli silloin), huumeisiin ei maalla törmännyt lainkaan ja kai me olimme muutenkin ujompia. Kasvattajalle hankala paradoksi on sitten se, että elämä oli silloin empiirisesti paljon vaarallisempaa: liikenne- ja muita kuolemia tapahtui moninkertaisesti (liikennekuolemia esimerkiksi 1970-luvulla usein yli 1000/vuosi, kun nyt on 300-400/vuosi).

Miten toimia itse kasvattajana, kun oma nuoruuden kokemus ei tunnu vastaavan tämän päivän nuoren maailmaa eikä nykyinen kasvattajan kokemus omien kasvattajien maailmaa? Juha Sihvolan mielestä kasvattajan ja myös junioriurheilun tehtävä on luonteen kasvattaminen. Nuorta ei saa päästää liian helpolla, jos ei nyt saa vaatia liikaakaan väärässä iässä tai muuten sopimattomassa hetkessä. Juniorivalmentaja- ja isä-Sihvolan omin sanoin:

”...On opetettava lapselle itsenäisen ja kriittisen ajattelun taitoa, mikä ei todellakaan ole sitä, että kaikki käy.

Nuorisoa on kasvatettava myös sydämen sivistykseen eli erilaisten kunnioittamiseen ja suvaitsevaisuuteen sekä solidaarisuuden ja myötätunnon tuntemiseen heikompia kohtaan. Siitäkin on pakko muistuttaa, että rehellisyys ja luotettavuus, vastuullisuus ja kohtelias käytös eivät ole nörttimäisyyttä. Näiden viestien välittämiseen ei aina puhe riitä, vaan pitää olla myös sanktioita.

Silloinkin, kun nuoriso saa enemmän tai vähemmän vapaasti valita omia päämääriään, on osattava syyttää intohimon kipinä ja ruokkia sitä oikein. Se viesti olisi saatava perille, että mitään hyvänä pitämäänsä ei saa, jos ei ole valmis sitä kurinalaisesti tavoittelemaan ja näkemään paljon vaivaa sen eteen.”

Toinen teema, josta Juha mainitussa artikkelissaan kirjoitti, oli monikulttuurisuus ja esimerkiksi jalkapallon merkitys kotouttamisessa. Vuosaarelaisena juniorivalmentajana hän tunsu asian erinomaisesti. Omissa muisteloissani tänään yhdistyivät erikoisella tavalla Juhan kuolema ja erään poikani kanssa samassa joukkueessa pelanneen nuoren afrikkalaispojan tarina. Hänen juniorivalmentajana toiminut isänsä nimittäin menehtyi kesken harjoitusten ja tämä poika sisaruksineen jäi vaille huoltajaa ja perheen talous myös romahti.

Mitä joukkue tällöin teki? Vapautti pojan kaikista maksuista, jotka olivat huippujuniorijoukkueessa melkoiset. Suomalaisen hienovaraisesti poikaa tuettiin myös muuten. Toiset vanhemmat toimivat silloin 'laajennettuna perheenä' niin kuin pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen perusperiaatteet kaukaa historiasta opettivat. Tuetaan silloin heikompaa, kun tuen tarvetta on, jotta tämä heikompi kasvaisi täysivaltaiseksi kansalaiseksi. Ajattelin niityllä ruohoa haravoidessani, että Juha olisi ylpeä tästä tarinasta, sillä tuo poika teki juuri ensimmäisen liigamaalinsa Myllykosken Pallon joukkueessa, joka oli Juhan nuoruuden lähin liigaseura.

Sunnuntai, 17. kesäkuuta 2012, klo 12.15

Ystäväni **Esa Pirnes** (ei jääkiekkoilija, vaan pesäpallon ja nykyisin jalkapallonkin intohimoinen seuraaja) on sanonut, että jalkapallo on inhottava peli, koska se on niin epäoikeudenmukainen. EM-kisojen A-lohkon otteluiden jälkeen on todettava, että Esa oli (jälleen) oikeassa. Jalkapalloa ei kannata ennustaa ja ainut viisauden muoto on jälkiviisaus. Näin ajatellaan varmasti laajasti niin Venäjällä kuin Puolassakin. Vielä ensimmäisten puoliaikojen jälkeen näytti vahvasti siltä, että kumpikin voisi päästä jatkoon lohkostaan, mutta toisin tosiaan kävi.

Minäkin olin ennustanut Venäjän ja Puolan menevän jatkoon tästä lohkosta. Kaksi kierrosta pelejä vain vahvistivat tätä käsitystäni, mutta kolmas kaiken muutti. Mutta hyvä niin. Miksikö? Urheilu ja jalkapallohan ovat perimmiltään kuitenkin leikkejä ja leikeissä täytyy sattuman osuuden olla aina aika suuri. Muutenhan FC Barcelona tai Saksa voittaisi aina, niin kuin nyt jotkut tuntuvat ajattelevan. Ennakkosuosikkien kuitenkin kuuluu hävitä, jotta leikissä olisi mieltä. Ja jos näin ei oikeasti olisi, niin eihän veikkaustakaan voisi harjoittaa ainakaan taloudellisesti kannattavasti.

Jalkapallovalmennus pyrkii kuitenkin eliminoimaan sattuman osuuden sekä harjoittelun että taktikkojen avulla. Intohimoiset kannattajatkin tietysti toivovat, että suosikkijoukkue voittaisi aina, tai ainakin riittävän usein. Toinen osapuoli pyrkii tietysti samaan, joten tällöin 'sattuma' ei olekaan itse asiassa sattumaa tai epäoikeudenmukaisuutta, vaan todennäköisyyttä ja oikeudenmukaisuutta

toisen joukkueen näkökulmasta. Toki Kreikan voitto ja jatkoon pääsy taisi olla vielä makeampaa kreikkalaisten mielestä, kun se ei edes ollut todennäköistä eikä kai oikeudenmukaistakaan.

Mutta voiko edes olla jälkiviisas ja kysyä, miksi näin kävi? Tsekit menettivät tähtipelaajansa Rosickyn ennen ottelua, mikä sai muut ottamaan lisää vastuuta joukkueen pelaamisesta. Sen sijaan Puolan tähtipelaajat ikään kuin pelkäsivät epäonnistuvansa, vaikka joukkueella ei ollut mitään syytä säästellä itseään – pitihän viimeinen peli voittaa. Se onnistui Kreikalta, joka oli selkä seinää vasten, mutta ei Puolalta. Sama tilanne aiheutti erilaiset reaktiot - miksi?

Venäjällä oli vain hävittävää, sille olisi riittänyt tasapeli ja ehkä jopa tappio jatkopaikkaan. Ei ollut pakko pistää ihan kaikkea peliin. Ja hyvät pelit alla tuudittivat siihen, että tässä ollaan hyviä. Ja Kreikka oli ollut aika huono edellisissä otteluissa. Klassinen liika tyytyväisyys ja tilanteen varmistelu kostautui.

Puolalaisilla tuntui olevan koko kisojen ajan hirveästi paineita menestykseen, odotukset olivat yliviritetyt. Edes pakkorako ei saanut joukkuetta lentoon, ajatukset olivat kai jatko-otteluissa. Tsekillä taas ei ollut enää mitään hävittävää – katastrofi Venäjää vastaan varmasti nollasi kaikki väärät haaveet hyvistä kisoista. Lopulta sitten kaksi joukkuetta, joilla oli kyseessä voittopakko, muttei pakkovoitto, ottivat jaossa olleet jatkopaikat. Sattumaako ja jälkiviisautta? Niitäkin, mutta myös osa jalkapalloleikin viehätystä nekin.

Sunnuntai, 17. kesäkuuta 2012, klo 21.52

B-lohkon viimeiset ottelut alkavat ja tilanne on todella mielenkiintoinen. Otteluiden tuloksia on täysin mahdoton ennustaa, mutta helppoa ei ole ennustaa sitäkään, minkälaisia peleistä tulee 'tunneilmastoltaan'. Saksankaan jatkopaikka ei ole aivan varma, mutta muiden on lähdeittävä voittamaan, vaikka tasapelillä voivat sekä Tanska että Portugali päästä jatkoon. Hollannin on pakko voittaa, jotta sillä olisi edes teoreettiset mahdollisuudet jatkopaikkaan.

Lähtökohta voisi johtaa siihen, että sekä Tanska että Portugali lähtisivät vähän 'kuulostelemaan' sitä, mitä toisessa ottelussa tapahtuu. Jos esimerkiksi Hollanti iskee heti alussa pari maalia Portugalin verkkoon, niin Tanska voisi yrittää tasapeliä, joka saattaisi olla hyvä tulos myös Saksalle. Näin sekä Portugali että Hollanti tippuisivat jatkosta ja silti lohkovitto toisi vastaan Kreikan.

Kumpi on helpompaa: pelata voitosta vai tasapelistä? En tunne tutkimusta asiasta, mutta kokemus tuntuisi vakaasti olevan sen puolella, että kannattaisi lähteä pelaamaan mieluummin voitosta kuin tasapelistä... Hollanti siirtyy juuri 1-0 johtoon, joten voittopakko tuntuisi toimivan motivoivana tekijänä. No, tilanne on nyt sitten taas toinen ja Portugalin on pakko tasoittaa. Heti Portugali ottaakin hallinnan ja **Postiga** epäonnistuu 'varmassa maalipaikassa'. Nyt ainakin voi ennustaa, että tässä pelissä tulee paljon maalipaikkoja.

Nyt Saksa on ehtinyt tekemään maalin eli näillä tuloksilla Tanska on vielä jatkossa. Mutta nyt Tanska tasoittaa ja jatkopaikka on vähän lähempänä kuin ennen otteluiden alkua. Hurjaa, Portugali tasoittaa, kun **Cristiano Ronaldo** saa loistavan läpisyötön eikä tällä kertaa erehdy vapaassa paikassa. Ja Tanskan on käsittääkseni voitettava Saksa päästäkseen Portugalin ohi.

Todella erikoista on se, että Hollanti on nyt täysin altavastaaajana, vaikka kentällä on tähtisikermä vailla vertaa ja peli lähti täydellisesti käyntiin. Peli on aneemista ja joukkue tuntuu olevan täysin yksyksissä. Mistään järjellisestä taktiikasta ei ole puhuttakaan, vaikka hollantilaisia pidetään taktisestikin maailman parhaimpiin kuuluvana kansakuntana, joka on tuottanut lukuisan määrän huippuvalmentajia ja peliä kehittäneitä innovaatioita.

Puoliaikatilanteet 1-1 kummassakin matsissa. Näillä tuloksilla Saksa ja Portugali menevät jatkoon. Jos Tanska ja Portugali voittaisivat 2-1, niin Saksa tippuisi, jos laskin tilastot oikein. Mutta jos

Hollanti voittaisi 3-1 ja Saksa voittaisi, niin Hollanti menisi jatsoon. Mitä uskaltaisain veikata ja millä perusteilla?

Traditiot puolustaisivat Saksan ja Hollannin tai Portugalin jatkopaikkaa, vaikka toisaalta Tanskakin on Euroopan mestari. Viime vuosina vahvin näistä on ollut Hollanti, Saksa ja Portugali lähes yhtä hyviä. Hollannin tilanne on kuitenkin vaikein; sen on pakko voittaa eikä peli tunnu kulkevan. Portugalin peli taas sujuu ja maali roikkuu ilmassa. Saksa kuitenkin kontrolloi peliään Tanskaa vastaan. Tuntuisi siis siltä, että jatsoon menisivät Saksa ja Portugali. Mutta A-lohkossakin olisin veikannut ensimmäisen puoliajan jälkeen Venäjää ja Puolaa jatsoon...

Toisen puoliajan alku. Hollanti tuntuu ryhdistäytyvän ja Tanska jatkaa itsevarmaa pelaamistaan. Hollanti on muuttanut hiukan kenttäryhmitystään ja vastustajan kohtaamisaluettaan eli kentän pitkittäissuunnassa paikkaa, jossa se haluaa riistää pallon vastustajalta. Tämä on pallopelien pelitaktiikan keskeisin päätös, jos uskoo kehittälemääni sovellusta **Norbert Eliaksen** 'jalkapalloteoriasta'. (Tiihonen, Arto (1992): Jalkapallon viehätuksesta ja pelitaktiikkojen muuttuvista kuvioista. ARG 2/92. Helsinki.)

Arkikielessä puhutaan vasta- ja myötakarvaamisesta tai aktiivisesta ja passiivisesta puolustuspelistä. Jalkapallossa tämä päätös pitää sisällään aktiivisuuden lisäksi puolustuslinjan korkeuden, joka määrittelee vastustajan pelitilan määrän pituussuunnassa. Hollannilla ei oikeastaan ollut kovin selvää tavoitetta ensimmäisellä jaksolla pallon riistämisen suhteen. Nyt Portugali jättää oman puolustuslinjansa alemmaksi ja 'karvaa' myöhemmin ja passiivisemmin. Sille riittää tasapeli, mikä ehkä näkyy taktiikassa.

Tässä on lisättävä, että taktiikkaa ei voi ihan yksin määrittää, koska toisen joukkueen peli vaikuttaa siihen vahvasti, mutta myös se, miten joukkue pystyy psyykkisesti ja joskus fyysisestikin toteuttamaan taktiikkaa. Tai yhtä hyvin voisi tulkita niin, että sosiaalinen voima, joukkuehenki tai voittamisen kulttuuri, vaikuttaa kaikkein eniten siihen, miten sovittu taktiikka saadaan pelissä toteutettua. Taktiikka ei nimittäin toimi, jos siihen ei usko tai sen toteuttaminen on jostain muusta syystä mahdotonta. Taktiikka ei siis voi olla yltiöoptimistinen, vaan realistinen.

Vau, Ronaldo taitaa upottaa Hollannin ottelun 74. minuutilla. Meneekö siinä samalla Tanska, se jää vielä nähtäväksi. Tai Saksa, sillä yksi maali Tanskalle ja Saksa on ulkona. Aika huikeaa jännitystä. Saksa kuitenkin puhkaisee jännityksen ja menee 2-1 -johtoon. Tanskan mahdollisuudet jatsoon kutistuvat pieniin eikä Hollanninkaan tilanne ole kovin hyvä. Kolme maalia pitäisi tehdä ja aikaa on kymmenen minuuttia...

Saksa ja Portugali pääsevät lopulta jatsoon. Itse ennustin (toivoin) etukäteen, että Portugali ja Hollanti menevät tästä jatsoon. Arvaukseni eivät ole olleet kovin hyviä, sillä vasta Portugali on neljästä mahdollisesta pelannut toiveitteni mukaisesti. Oma ennusteeni tai toiveeni perustui siihen, että halusin nähdä taktisesti jotakin uutta eurooppalaisessa jalkapallossa. En kuitenkaan osannut tulkita tarpeeksi hyvin joukkueiden halua voittaa ja tarvita jatkopaikkaa.

Ainakin kreikkalaiset ja portugalilaiset tarvitsivat kansakuntana jatkopaikkaa, jotta masentava talous(poliittinen) tilanne voitaisiin hetkeksi unohtaa. Saksa ja Tsekki taas omaavat mahtavan EM-kisahistorian, joten senkin voisi näin selittää. Mutta Hollannin ja Venäjän putoamista on silti hankala ymmärtää. Olivatko hollantilaiset liian ylimielisiä ja oliko joukkueessa liikaa yksilöitä ja liian vähän joukkuetta? Sama pätee kyllä osittain Venäjään, ja ehkä Puolaankin. **Arshavin** ja **van Bommel** kuvastavat jotenkin maiden henkistä tilaa – Arshavin ei profiloitu taistelijaksi ja van Bommelin rasitteena oli nepotistinen suhde valmentajaan.

Kreikka ja Tsekki taistelivat tiensä jatsoon, vaikka joukkueissa ei ollut tuikkivia tähtiä eikä niiltä odotettu juuri mitään. Joukkueet pelasivat yhteen hiileen paremmin kuin pudonneet joukkueet Tanskaa lukuun ottamatta. Tanskan tippuminen olikin sääli, sillä se pelasi koko ajan yläkanttiin. 'Kuoleman lohkoista' oli hyvienkin joukkueiden tiputtava.

Jalkapallon EM-kisat ovat jo nyt osoittaneet, että laji taipuu monenlaisten tulkintojen ja merkitysten kohteeksi. Meillä on Suomessa tietty tapa tulkita jalkapalloa ja siihen liittyviä monenmoisia tekijöitä. Muissa maissa on omanlaisensa tapoja, eivätkä mitkään niistä ole oikeita eivätkä vääriä. Jotkut niistä ovat hyödyllisempiä kuin toiset, jos aiomme kehittää itse peliä tai vaikkapa Suomen maajoukkueen peliä, mutta silti on vaikea sanoa, mitkä ovat lopulta ratkaisevia.

Myöhemmin yritän kuitenkin palata myös tähän asiaan eli miten kehittää suomalaista jalkapallokulttuuria niin, että Suomen A-maajoukkuekin pääsisi nauttimaan isojen kisojen tunnelmasta. Jos sinne pääsee, niin voi käydä melkein miten tahansa. Mutta ensin olisi päästävä mukaan – neljän vuoden päästä nähdään, miten on käynyt. Mutta sitä ennen seurataan ja jännitetään nämä kisat loppuun.

EM-kisat 2012 - jalkapallosta kokemuksellisesti ja sosiologisesti 3.

Näissä blogeissani saadaan neljä parasta joukkuetta selville. Pelejä seurataan välillä tarkalla silmällä, väliin kauempaa. Suomalaista jalkapalloa kehitetään analysoimalla suomalaisen jalkapallon kehityspiirteitä ja –tekijöitä vertaamalla eri tekijöitä muun maailman vastaaviin.

Lauantai, 23. kesäkuuta 2012, klo 9.50

Jalkapallo ei ole koko elämä minullekaan, ei ole ollutkaan kuin muutaman vuoden nuoruudessani. No, ei ihan koko elämä silloinkaan. Erittäin tärkeä osa kuitenkin. Yksi lukioikäisen nuoren miehen identiteetin rakennuspuistahan se tietenkin oli. Piti tietää, missä olisi hyvä, millä voisi maailmassa päteä. Piti myöskin olla osa jotakin joukkiota, jolla oli merkitystä, johon kuuluminen toi itsellekin lisäarvoa. Ei sitä kuitenkaan noin osannut ajatella, kaikki tapahtui kuin selkäytimestä. Silti kaikki tuo on myös totta, vaikka se olisi itselle tiedostamatontakin. Sosiologille tuo itselle tiedostamaton on kuitenkin todellista, sosiokulttuurisiin odotuksiin vastaamista.

Tämä siis selitykseksi siitä, miksi en ole blogannut melkein viikkoon, vaikka EM-kisat käyvät viltimmillään. Pelien jälkeen keskyyöllä olen ollut liian väsynyt ja päivät ovat menneet oikeiden töiden parissa. Oppimispäiväkirjojen arviointia, opinnäytteiden ohjausta ja arviointia, uusien tutkimusaineistojen hankintaa on ollut riittävästi – ja kesälomallekin jää hommaa, joka tosin on varsin antoisaa. Oman aikansa vei tietysti juhannus, matkat maan toiselle puolelle, terassiremontti ja maalausurakka. Futisbloggaukseen ei ole riittänyt energiaa ja muut sosiokulttuuriset odotukset ovat olleet voimakkaampia.

Edellisen viikon Hesari-haastattelusta, josta kirjoitin viime postauksessani, ilmestyi artikkeli (<http://www.hs.fi/digilehti/sunnuntai/Gooooooooool+Maaaaaaaaaali/a1340260168359>), jossa painopiste oli lopulta hieman erilainen kuin haastattelua antaessani kuvittelin. Vertailu muihin maihin oli artikkelissa vahvempi kuin itse ajattelin. Meidän tutkijoiden onkin joskus vaikea ymmärtää, että mediassa elää erilainen 'tarina' todellisuudesta kuin oman alan tutkijoilla. Kaikki lehdessä kirjoitettu täytyy suhteuttaa ennalta yleisesti tiedettyyn eikä mihinkään kovin spesifiin oman alan erityistietoon.

Olisin mieluusti nähnyt lisää jalkapallokannattamisen sukupuolikulttuureista, jonka toimittaja oli nostanut juttuun mukaan. Joissakin kisoissa kommentaattoreina olivat myös 'jalkapallosesket', jotka toivat mukaan myös arjen, jossa on elettävä, vaikka urheilu olisi kuinka tärkeää. 'Lajiniilous', johon kuuluu kaikenlaisen faktatiedon osaaminen, on kannattamisen yksi muoto, mutta vain yksi. Erilaisia kannattajaryhmiä, -tapoja ja –tyylejä tulisi sallia ja vahvistaa, jotta futiskulttuuri kehittyisi Suomessakin...

Mutta palataan nyt kuitenkin viikon tapahtumiin ja tunnelmiin. Maanantaina Espanja voittaa Kroatian ja Italia Irlannin. Etukäteen toivoin Kroatian ja Espanjan pääsevän lohokosta jatkoon. Jälkikäteen olisin vaihtanut Espanjan Italiaan, vaikka olenkin iloinnut vuosikausia Espanjan tai oikeastaan FC Barcelonan 'uudesta jalkapallosta', jossa yhdistyy valtavan tehokas pallonriistopeli pelinhallintaan ja painopisteiden siirtoon perustuvaan hyökkäyspeliin. Kaikelle on kuitenkin aikansa ja viime pelikausi jo näytti, että jalkapallon olisi siirryttävä uuteen vaiheeseen. Mestareiden liiga ja La Liga sen jo osoittivatkin, että katalaanien pelitaktiikka ei enää ole voittamaton doktriini.

Todennäköistä tosin on, ettei näissä kisoissa vielä synny mitään selkeästi uutta pelitapaa, vaan kuningasta vielä kumotaan ja sen taktiikkaa vastaan keksitään kuumeisesti keinoja. Tänäpäin Ranskan uudistunut joukkue yrittää lyödä kapuloita espanjalaisten rattaisiin, mutta ei Ranska ole ainakaan vielä tuonut mitään selkeästi uutta pelitapaa kentille. Ei toki tarvitsekaan, ei jalkapallossa kovinkaan usein synny mitään samanlaista kuin minkä espanjalaiset ja katalaanit ovat saaneet aikaiseksi. Se on poikkeus ja melkein ihme, että yksi joukkue (tai kaksi) voi dominoida peliä kuin peliä, vaikka vastassa olisivat maailman parhaat pelaajat, seura- tai maajoukkueet.

Silti toivon, että Espanja ei voittaisi näitä kisoja. Toki olen toiveissani sekä perfektionisti eli parhaankin pitäisi kehittyä että ehkä myös suomalainen opportunisti – en kannata loppuun asti suosikkiani. Niin, minähän en ole kunnan fani, vaan olen aina ollut kiinnostuneempi jalkapallon pelaajatyyppeistä, pelitapojen ja –taktiikkojen kehitymisestä kuin jonkun yksittäisen joukkueen kannattamisesta. Ja silti: olen valtavan kiinnostunut sosiologisesti juuri tästä seurojen, joukkueiden, alakulttuurien kehitymisestä ajan kuluessa. Nytkin luen kirjaa **Jonas Cederquistin** kirjaa Tukholman jalkapallohistoriasta (Stockholms fotbollshistoria 1880-2010).

Kun nämä kaksi näkökulmaa yhdistää, niin ymmärtää intohimoni ja kiinnittymiseni jalkapalloon: yksittäiset tarinat pelaajista, joukkueista, seuroista kertovat myös tästä pelitaktisesta puolesta eli mikä on tausta sille, että jossakin jalkapallo ottaa tai on ottanut kehitysaskeleen, joka on vienyt koko hienoa peliä eteenpäin jopa maailmanlaajuisesti.

Palaan tähän myöhemmin, mutta nyt lienee aika palata taas neljän vuoden taakse edellisiin EM-kisoihin ja ajatuksiini suomalaisen jalkapallon silloisista kehityspiirteistä (sulkuihin olen lisäillyt tarkentavia huomioita, jotta teksti tulisi ymmärrettäväksi).

Suomalaisen jalkapallon kehityspiirteitä

Ensin lyhyt kuvaus ”Suomen mallista”. Suomen A-maajoukkue kootaan nykyään lähes täysin ulkomailla pelaavista ammattilaisista. Se näyttää olevan valintakriteerinä tärkeämpi kuin pelaajan mahdolliset ominaisuudet tai esimerkiksi hyvät pelit kotimaan liigassa tai juniorimaajoukkueissa (Mixu Paatelainen on tosin poikennut tästä ulkomaisten valmentajien dogmista ottamalla mukaan myös kotimaan liigapelaajia). Kokemus Ruotsin tai Norjan liigassa on ollut kovempi meriitti kuin erittäin hyvät otteet Suomen liigassa.

Suomen mallissa luotetaan kansainväliseen kokemukseen, mikä tarkoittaa sitä, että kaikkien potentiaalien pelaajien tulee lähteä pois Suomesta. Tämä on siis yksi lähtökohta, joka voi olla yhtä hyvin järkevä ja oikea kuin jossakin määrin yliampuvakin. Vaihtoehtoa tälle ei juuri ole, joten se on otettava yhdeksi lähtökohdaksi.

Suomalaisten A-maajoukkuepelaajien taso on noussut, jos sitä mitataan kansainvälisellä kokemuksella ja maajoukkuepelaajien pelitaidon tasaisuudella. Varsinaisia huippupelaajia on edelleen vähän ja hekin ovat vanhenemassa. Oikeastaan voikin sanoa, että kansainvälisiä huippupelaajia on tällä hetkellä Suomessa vain yksi (tarkoitin siis Sami Hyypiää).

Hyvin usein suomalainen jalkapallokeskustelu – ja miksei myös jääkiekkokeskustelu – pyörii ympyrää, jossa päivitellään valmennusjärjestelmän heikkoa kykyä tuottaa huippupelaajia. Vaikka tämä on totta suomalaisessa jääkiekkosakin, niin silti Suomi voitti olympiakisoissa 2010 pronssia

ohi monien sellaisten maiden, joilla ainakin suomalaisten mielestä oli parempia pelaajia (monissa muissakin maissa toki käydään tätä samaa keskustelua – omat pelaajat eivät tunnu koskaan olevan riittävän hyviä joidenkin mielestä).

Myös jalkapallossa on viime vuosinakin nähty menestyneitä maajoukkueita, joissa ei ole ollut varsinaisia maailman tähtiä. EM-kisojen 2008 parhaaksi pelaajaksi valittu Espanjan **Xavi** ei myöskään ollut edes kisojen direktoraatin mielestä yksilönä mikään varsinainen tähti, vaan hän ilmensi Espanjan onnistunutta taktiikkaa omalla monipuolisuudellaan ja pelattavuudellaan. Toisin sanoen huippumaidenkaan arvokkaimmat pelaajat eivät ole välttämättä niitä kaikkien arvostamia huippuja.

Suomenkaan menestys ei ole siis välttämättä kiinni siitä, että meiltä puuttuisi todellisia supertähtiä. Tämä on monestakin syystä tärkeä havainto, jos se on totta, koska silloin Suomen A-maajoukkueen menestysmahdollisuudet lisääntyvät huomattavasti. Jos taas oletetaan, että Suomen menestys on kiinni siitä, että Suomessa on vaikkapa puolen tusinaa kansainvälistä tähteä, niin keinot menestykseen ovat toisenlaiset ja kapeammat kuin jos uskotaan menestyksen tulevan myös muilla keinoin.

Näyttäisi kuitenkin siltä, että supertähdet eivät yksilöinä enää ratkaise niin paljon suurkisamenestystä, kun joukkuepelistä ja -taktiikasta on tullut yhä tärkeämpää. Kaiken lisäksi miljoonien jalkapallopelaajien maailmassa todennäköisyys sille, että Suomessa kasvaisi tai valmennettaisiin supertähti on niin pieni, että siihen tuskin kannattaa sijoittaa kaikkia pelimerkkejä. Kun edes brasilialaiset eivät voi luottaa siihen, että supertähdet tuovat automaattisesti menestystä, niin Suomessa supertähtiin tai niiden puutteeseen vetoaminen on usein vain älyllistä laiskuutta.

Suomessa tulisi kyllä ehdottomasti olla entistä enemmän tasalaatuisia, hyvää maajoukkueetasoa olevia pelaajia. Tilanne on parantunut viimeisten vuosien aikana, mutta silti A-maajoukkuekelpoisten eli hyvää kansainvälistä tasoa olevien pelaajien määrä tulisi nousta reilusti yli kahdenkymmenen. Tämä voisi olla pelaajamateriaalin osalta se kysymys, josta pitäisi puhua ja johon pitäisi pyrkiä, kun mietitään suomalaisen jalkapallovalmennuksen ja –järjestelmän kehittämistä.

Kun riittävän tason omaavien pelaajien määrä on kuitenkin pikkuhiljaa lisääntynyt, niin en olisi äärimmäisen huolestunut pikkujunioreiden valmennuksesta. Hyppäys 12-vuotiaasta A-maajoukkueeseen on huikea huipputaitavalle ja –lahjakkaalle kaverillekin – ja heitä pitäisi olla todella paljon, jotta voisimme olla varmoja uusista ”litmasista”. ”Litmasia” ei synny eikä kehity huippumaissakaan jatkuvasti, joten realistisempaa on tähdätä ”nurmeloihin” ja ”väyrysiin”. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö lasten ja nuorten valmennuksessa olisi paljon kehitettävää, mutta on selvää, että keskustelu suomalaisen jalkapallon kehittämisestä ei saa jäädä tälle tasolle.

Suomalaiset eivät itse asiassa pärjää missään urheilulajissa huippulahjakkuuksilla, vaan hyvin ja monipuolisesti valmennetuilla yksilöillä, jotka osaavat yhä paremmin pelata joukkuepelejä erilaisilla taktiikoilla. Suomalaisen jalkapallon haaste on se, että juniorin tie kulkisi eteenpäin sekä valmennuksellisesti että muutoin tuetusti. Perheen ja erilaisten asiantuntijoiden merkitys nuorten kasvussa huipulle on noussut kaikissa lajeissa, mutta jalkapallossa tämä on erityisen tärkeää, koska valitettavan suuri osa potentiaalisista kyvyistä hukataan jo juniorivaiheessa. Mikä johtuu osin suomalaisen jalkapallokulttuurin heikosta tasosta ja laadusta.

Yhä nuorempien juniorien tasoryhmien sijaan on olemassa paljon yksinkertaisimpia keinoja tehostaa valmennusta: ylimääräiset harjoitukset innostuneimmille, vanhempien junioreiden ryhmässä tai erilaisissa akatemioissa. Ei hyvä juniori saa tarpeeksi vastusta samanikäisistä kavereista, jos hän on todella hyvä. Mikään ei kai estä hyvää ja innokasta kaveria pelaamasta ja harjoittelemasta vanhempien junioreiden kanssa?

Toki hyvät yksilö- ja varsinkin pienryhmäharjoitukset innokkaimmille tulisi organisoida seuran puolesta, mutta ei näitä lisäharjoituksia varten tarvitse koko kilpailusysteemiä muuttaa (lyhyesti: hyvä juniori saa kovia pelejä pelaamalla vanhempien junioreiden ja aikuisten kanssa eikä näitä yksilöitä varten tarvitse saman ikäisten joukkueista koota muutamaa huippujengiä, jotta nämä yksilöt kehittyisivät – muillakin elämänoilla lahjakkuudet hyppivät luokkien yli, aloittavat yliopiston aiemmin, hakevat lisäoppia erityisjärjestelyin). Jalkapallolla on suuri kasvatuksellinen merkityksensä eritoten niille, joista ei koskaan tule aikuisiässä pelaavia.

Suomalaisessa järjestelmässä, joka perustuu lähiseuroille, on aika vaativaa saada aikaan eri tasoryhmiä ja niihin omat kilpailujärjestelmänsä aivan pienille junioreille. Pikkujuniorin tulisi siirtyä heti isompaan seuraan, joka saattaisi tyssätä harrastuksen heti alkuunsa. Tutut kaverit ja lähiympäristö ovat nekin erittäin tärkeitä nuoren jalkapalloilijan kehitykselle. Siksi yhdistelmä, jossa nuori pelaa ja harjoittelee oman seuran eri-ikäisten kanssa (jos valmennus on kohtuullisesti järjestetty) ja käy välillä huippuvalmennuksessa periodisesti olisi kehittävämpää kuin järjestellä ikäluokkiin tasojoukkueet ikävaiheessa, jossa ei vielä tiedetä kovinkaan varmasti kenestä voisi tulla hyvä.

Tarinat muutamista huippulahjakkuuksista, joita kuljetellaan maailman ääristä toiseen, ovat jopa huippupelaajien osalla erittäin harvinaisia. Paljon yleisempää on sekin, että afrikkalainen ja eteläamerikkalainen – tai ruotsalainen - köyhälistön lapsi pääsee maailman huipulle. Emme kai niitäkään halua matkia, vaikka se näyttäisi olevan tehokkain tapa kasvattaa todellisia huippuja? Kaikille Zlatanin lapsuus ja nuoruus ei kai olisi kuitenkaan sopivaa?

Mielenkiintoista on sekin, että esimerkiksi Kemi, Pietarsaari tai vaikkapa Mikkeli on tuottanut pelaajia aika hyvin A-maajoukkueeseen, vaikka "systeemit" näissä pikkukaupungeissa eivät yllä lähellekään pääkaupunkiseudun tasoa. Teho on kuitenkin parempi kuin monella isolla ja merkittäväällä jalkapallokaupungilla suhteessa harrastajamääriin ja resursseihin. Kannattaisi siis vilkaista myös kotimaahan päin, kun mietimme pelaajien kasvattamista.

Pikkupaikkakunnalla nuori lupaus pääsee helpommin pelaamaan vanhemmissa ikäluokissa ja aiemmin myös miesten joukkueisiin. Sen sijaan heiltä jää kokematta junioritasojen mestaruudet ja turnausvoitot. Oma osaaminen suhteellistuu, kun pääsee kokeilemaan osaamistaan isompien, vahvempien ja nopeampien kanssa. Ja oppii näkemään työnteon tärkeyden. Sillä lahjakkuuksia on jalkapallossa niin paljon rekrytoituna pelin kimppuun, että Suomessa pääpainon täytyy ehdottomasti olla hyvässä, pitkäjänteisessä valmennuksessa ja sopivien pelien pelaamisessa. Käsittääkseni haaste on nimenomaan tällä hetkellä ikäluokissa 16-22 –vuotta. Tämä koskee myös muita lajeja kuin jalkapalloa.

Suomi pärjää jääkiekossa ja lentopallossakin oikeastaan niin hyvin kuin on järjellisesti ajatellen mahdollista, vaikka kummassakaan lajissa ei Suomessa ole varsinaisia supertähtiä. Taktinen osaaminen, sisään ajettu pelitapa ja erittäin hyvä henki ovat kuitenkin kummankin taustalla. Hyvä tuki tuossa ratkaisevassa ikävaiheessa on jalkapallossa vielä tärkeämpää kuin jääkiekossa, jossa kotimaan liiga tarjoaa jo houkuttelevan vaihtoehdon ammattilaisvaihtoehtoineen. Jalkapalloilijan urasuunnittelu on haasteellisempaa, sillä lähellekään kaikki kyvykkäät nuoret eivät voi lähteä nuorena ulkomaille.

Tässä ei ole syytä analysoida syvällisesti kaikkia elementtejä, joista on käyty keskustelua suomalaisen jalkapallon kehittämiseksi, mutta muutama sana voidaan sanoa kansallisen liigan ja A-maajoukkueen menestyksen välisestä suhteesta. Suomen pääsarja on tasoltaan, resursseiltaan ja osin tavoitteiltaan sellainen, että se ei juurikaan tuota A-maajoukkuepelaajia.

Toki ei ole syytä aliarvioida sitä, että kuitenkin melkein kaikki A-maajoukkuepelaajat ovat pelanneet myös Suomen liigassa, vaikka vain vähän aikaa. Sieltä siis "scoutataan" pelaajia parempiin sarjoihin, vaikka yleisöä ei kovin paljon olisikaan. Myös pelaajat itse luottavat tähän scouttaukseen, jos on uskomista tekemääni pieneen tutkimukseen yhdessä Liigajoukkueessa (Tiuhonen Arto

(2007) Miehisyyssvalinnat jalkapalloilijan elämässä. Teoksessa Itkonen H. & Nevala A. Kuningaspelin kentät – Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä. Helsinki. Gaudeamus 2007.)

Sen sijaan mielenkiintoista – ja huolestuttavaakin – oli se, että pelaajat eivät pitäneet A-maajoukkuetta tai nuorten maajoukkueita tavoitteinaan, vaikka kolmasosalla oli tavoitteena kansainvälinen ura huippuliigassa ja samoin kolmasosalla pienemmässä ulkomaan liigassa. Vaikka otos on pieni, niin se voi kertoa yleisemmästäkin suhtautumistavasta pelaajien keskuudessa, vaikka maajoukkueisiin on käsittääkseni edelleenkin tultu hyvin innostuneesti. Maajoukkueita ei kuitenkaan nähdä oman uran kannalta niin tärkeinä kuin on ehkä kuviteltu. Parantunut ”scouttaaminen”, taustojen selvitys ja agenttien suhteet ja luotettava pelaaminen liigassa tai alemmankin divisioonan joukkueessa ovatkin ehkä tärkeämpiä tekijöitä kuin yksittäiset onnistumiset maajoukkueissa?

Liigaa kuitenkin moititaan kehityksen jarruksi tai ainakaan se ei tunnu kiinnostavan yleisöä tarpeeksi. Ehkä kannattaisi ajatella, että globaaleilla markkinoilla Suomen liiga nyt kuuluu markkina-alueeseen, joka ei ole, eikä tule olemaan, riittävän kiinnostava, jotta siihen kannattaisi sijoittaa ylettömästi taloudellisia resursseja. Eikä myöskään hakata päätään seinään etsimällä syytä A-maajoukkueen menestymättömyyteen liigasta tai huonosta jalkapallokulttuurista. Se olisi myös eräänlaista luovuttamista ”suuremmille voimille”.

Realistista olisi ajatella, että Suomessa olisi muutama seura, joka kykenee etenemään kansainvälisillä areenoilla alkukierroksia pidemmälle. Tämä vaatisi varmaankin sen, että seurojen taustalle saataisiin pitkäjänteinen rahoitus ja valmennus. Se päätös taas tulee jostakin muualta kuin liigasta tai liitosta. Suuressakin maailmassa isot seurat ovat miljardöörien leikkikenttiä, miksei siis Suomessa odotettaisi samaa ihmettä eikä syyteltäisi toisiamme huonosta ”jalkapallotuotteesta”.

Jalkapallomaantieteen kannalta katsottuna voisi asiaa toki analysoida niinkin, että Suomi on ja voisi olla myös muunmaalaisten lupaavien pelaajien kasvualusta kuin suomalaisten. Suomeenhan tulee jo tällä hetkellä aika paljon pelaajia Afrikasta ja Itä-Euroopasta. Toisaalta ”jalkapallomaantiede” voisi vauhdittaa Pohjoismaiden ja vaikkapa Baltian maiden superliigan perustamista, jolloin kiinnostus suomalaisen huippuseuran omistamiseen bisnesmielessäkin lisääntyisi.

klo 22.10

Tällaista kirjoittelin siis viime EM-kisoja katsellessani, kun hahmottelin lähtökohtia suomalaisen jalkapallon kehittämiseksi. Tarina jatkuu vielä pitkästi, toivottavasti ehdin sen käydä läpi ennen kuin nämä kisat on käyty, jotta voin tehdä uuden analyysin tilanteesta nyt vuonna 2012.

Palataan kuitenkin vielä viime viikkoon. Englanti voitti Ukrainan, josta pelistä jäi mieleen tietysti Ukrainan hylätty maali, joka suhteellistaa esimerkiksi kaikki (paitsio)tuomiot kentällä. Maalituomarihan oli erinomaisesti sijoittunut ja tuntuisi ihmeelliseltä, jos hän ei olisi nähnyt menikö pallo maaliin vai ei. Se on kuitenkin videokuvan perusteella selvää, että pallo meni maaliin, vaikka kamera ei ollutkaan aivan linjalla. Entä jos se ei kuitenkaan mennyt?

Itse olen sitä mieltä, että tuomaritoiminta on yhtä lailla inhimillistä toimintaa kuin pelaaminen tai pelin seuraaminenkin. Ihminen tekee virheitä tai oikeastaan tuomari-ihminen tekee tulkintoja siitä, mikä on missäkin pelissä oikein ja mikä väärin. Ei tämän tietysti pitäisi mennä niin pitkälle, että joissakin peleissä maali hyväksytään ja joissakin peleissä ei. Vaikka näinhän tietysti jatkuvasti tapahtuu. Esimerkiksi paidasta repimistä ja paitsioita maalin lähellä vihelletään hyvin eri tavoin peleistä riippuen.

Huomasin muuten, että **Howard Webb** (englantilainen suosikkituomarini) teki sen, mitä olen jo pitkään toivonut eli antoi varoituksen paidasta repimisestä rangaistusalueen sisällä viheltämättä siitä rangaistuspotkua. Minusta näin pitäisi menetellä joka pelissä; paidasta repiminen vähentyisi varmasti, jos keltainen kortti lätkähtäisi niskaan. Vain murto-osa rankkarialueen paidasta repimisistä oikeuttaa rangaistuspotkuun, mutta epäurheilijamaisesta käyttäytymisestä voi varoituksen mielestäni hyvin antaa. Tekstiileissä roikkumista ei pitäisi sallia.

Ruotsi ryhdistäytyi ja kaatoi jotenkin ponnottoman Ranskan. **Zlatan** tekaisi upean maalin. Kasvot tuli pestyä. Silti Ruotsin peli ei oikein lähtenyt lentoon koko aikana. Zlatanin peluuttaminen kaukana kärkien takana ei myöskään oikein toiminut, vaikka ymmärränkin sen olleen sinänsä oivallisen idean, johon vastustajat eivät osanneet valmistautua. Näinhän hyvät taktikot pelinsä rakentavat.

Saksahan jätti Kreikka-pelin avauksesta pois 'syömähampaansa' **Gomezin, Podolskin ja Mullerin**, mikä osoittautui hienoksi liikkeeksi. Kreikkalaiset olivat varmasti kehittäneet jippoja näitä herroja vastaan, kuten heillä oli **Schweinsteigerin** varalle, jota he prässäsivät alussa melko onnistuneesti. Uusia pelaajia he eivät olleet ehtineet 'opetella', eivätkä arvanneet **Kloosen** tulevan kärkeen. **Löwille** täydet pisteet taktisesta rohkeudesta. Samalla 'tulokkaat' saivat mahdollisuutensa päästä sisään EM-kisoihin ja konkarit oivan lepotauon.

Portugali on toinen jo semifinaaleihin tiensä selvittänyt joukkue. Se onkin esittänyt tähän asti parhainta – tai ainakin nautittavinta – peliäkin. Hyökkäykset ovat rohkeita eli niihin lähtee usein riittävän suuri määrä pelaajia, jotta paikallinen ylivoima tulee mahdolliseksi. Maalintekohan vaatii hyvin usein sen, että rangaistusalueella tai sen tuntumassa on pallon lähettyvillä hyökkäävällä joukkueella ainakin yhtä paljon pelaajia kuin puolustavalla joukkueella.

Portugalin puolustuspeli on hyvin organisoitua eikä se ota turhia riskejä. Vastustajan 'maalintekoalueella' on yleensä tosi vähän tilaa ratkaisuihin. Tähän asti Portugali on siis tehnyt hyvän vaikutuksen ja pääsy 'semeihin' on siitä tietysti osoituksena. Neljän parhaan joukkoon pääseminen riittää yleensä osoittamaan sen, että joukkueen taso on kova.

Sunnuntai, 24. kesäkuuta 2012, klo 21.55

Englanti-Italia –ottelu alkaa upeasti, kummallakin joukkueella ehti jo olla yksi loistava maalintekopaikka. Hyökkäykset vyöryvät ainakin näin aluksi päästä päähän vaarallisina. YLEn asiantuntijat veikkasivat puolustusvoittoista taktiikkaa kummaltakin – **Rooney** meinaa juuri tehdä maalin – eli kovin hyvin arvaus ei **Kuuselan Maralta ja Muurisen Antilta** nyt onnistunut.

Ehkä mielikuvat joukkueiden pelitavoista ovat jo aikansa eläneitä. Monet kommentaattorit vetoavat Italian yhteydessä nelisenkymmentä vuotta vanhaan Catenaccioon ja Englannin pelitapaa luonnehditaan yleensä **Roy Hodgsonin** aiempien töiden perusteella. Yleensä Roy on luotsannut vain keskitason joukkueita maajoukkueetasolla, joten järkeväähän se on ollut pelata 'puolustuksen kautta'.

'Puolustuksen kautta' pelaaminen on käsite, joka pitäisikin purkaa paremmin. Itse en oikein tiedä, mitä se tarkoittaa, koska kuvausta on sovitettu niin moneen eri joukkueeseen ja eri taktiikkaan. Lievin versio lienee se, että joukkueella on tarkoitus pitää oma maali puhtaana. Se sopinee kaikkiin joukkueisiin.

Puolustuksen kautta voisi tarkoittaa myös sitä, että hyökkäykset lähtevät puolustajien pallon kierrätyksen jälkeen nousemaan ylös. Näin pelaa mm. FC Barcelona, mutta sen taktiikaksi ei tätä puolustuksen kautta muotoilua usein kuule mainittavan. Barcaan se kyllä sopisi sen vuoksi, että se on joukkue joka puolustaa hyvin aktiivisesti ja pyrkii pallon riiston erittäin nopeasti sen jälkeen, kun Barca pallon menettää.

Jo melkein kuluneeksi on tullut sanonta, että 'parkkeerataan bussi' oman rankkarialueen ulkopuolelle eli lasketaan 8-9 pelaajaa 'pallon alle' ja pidetään paitsiolinja varsin alhaalla. Sieltä sitten lähdetään nopeisiin vastahyökkäyksiin. Taktiikkaa on käytetty lähinnä Barcaa ja Espanjaa vastaan, joten se on liian kapea tulkinta käsitteellemme.

Nyt Englanti on kuitenkin laskenut linjansa varsin alas ja Italia saa pelin hallinnan ainakin väliaikaisesti itselleen. Ja silti **Balotelli** pääsee pienen ajan sisällä käytännössä linjan läpi. Ja nyt heti **Welbeck** on vapaassa paikassa... huikeaa peliä kahdelta joukkueelta, jotka pelaavat 'puolustuksen kautta'. Minkähänlainen tämä peli mahtaisi olla, jos emme näkisi kahta näin puolustusvoittoisesti ja tylsästi pelaavaa joukkuetta?

Leikki sikseen. Olkoon tämä kuitenkin osoitus siitä, että jotkut käsitteet ovat liian epäselviä tai monitulkintaisia kuvatakseen konkreettisesti sitä, mitä kentällä oikeasti tapahtuu. Totta kai tai tietysti (selostaja **Antti Ennecarin** suosikkivälisanat) pelin luonteeseen vaikuttaa aina monta eri asiaa. Pysyvä pelitapa, joka ehkä voisi olla 'puolustuksen kautta' pelaaminen, ei kuvaa hyvin playoffs-tilannetta ja sitä, että näiden kahden joukkueen 'puolustuksen kautta' pelaaminen merkitsee yhdistyessään peliä, jossa syntyy paljon maalitilanteita, jotka eivät ole aivan täydellisiä, vaikkakin hyviä.

Ehkä tästä 'hiusten halkomisesta' on nyt parempi siirtyä vähän isompiin futiskuvioihin eli pohtimaan sitä, miten suomalaista jalkapalloa voitaisiin kehittää. Nyt on huomattava, että teksti on kirjoitettu neljä vuotta sitten, joten jotkut faktat ja ainakin tilannearviot ovat muutamassa vuodessa muuttuneet. Mutta nämä muutettavat muuttaen tekstiä voi vielä hyvinkin suositella luettavaksi... Puoliaika – hieno, ehkä jopa viihdyttävin tähän astisista näissä kisoissa.

Suomalaisen jalkapallon kehittäminen

On kuitenkin aika siirtyä itse asiaan eli niihin tekijöihin, joilla Suomen A-maajoukkue saataisiin ainakin lähemmäs tavoitettaan. Tällöin kyse on ennen kaikkea valmennuksellisista asioista, pelaajien ja pelin kehittämisestä. Toimijoina tärkeimmät ovat Palloliitto ja sen alueet/piirit, seurat ja joukkueet sekä perheet. Ihmisistä ehdottomasti tärkeimpiä ovat valmentajat, mutta tärkeitä ovat myös muut joukkueiden toimijat, kuten huoltajat ja joukkueidenjohtajat, vanhemmat ja yhä yleisimmiksi käyvät pelaaja-agentit, ja tarkkailijat. Valmentajia on kaikilla tasoilla ja heidän ammattitaitonsa ja kykynsä toimia omassa ympäristössään tehokkaasti ovat tärkeitä kehittämisen kohteita.

Aluksi vedetään yhteen aiemmin kirjoitettua ja lisätään siihen vielä tässä vähemmälle jäänyt arviointi tekijöistä, jotka vaikuttavat A-maajoukkueen tason nostamiseen, mutta jotka ovat joko itsestään selviä – kuten pelaajien fyysiset, tekniset, taktiset osaamiset - tai sitten asioita, jotka vaatisivat paljon laajemman käsittelyn – kuten pelitaktiikkojen tarkat analyysit – ja ovat siten tässä vain arvioinnin kohteina ilman sanallista analyysia.

Ensimmäisessä taulukossa olen arvioinut 13 eri muuttujaa, jotka vaikuttavat A-maajoukkueen menestykseen. En väitä, että siinä olisivat kaikki, mutta luulen, että siinä ovat tärkeimmät niistä, joihin voi vaikuttaa. Arviointi on toteutettu siten, että vertaan kutakin ominaisuutta viiteen eri "jalkapallojärjestelmään", jotka edellä nimesin tietyn maan mukaan Espanjaksi, Saksaksi, Kreikaksi, Afrikaksi ja vielä Ruotsiksi, jonka nostin tähän sen vuoksi, että se on monin tavoin lähinnä Suomea, joka tietenkin on tässä taulukossa mukana.

Taulukon tarkoituksena on osoittaa se, että eri järjestelmissä on erilaisia vahvuuksia ja heikkouksia eikä mikään järjestelmä siten ole täydellinen. Mutta sen tarkoitus on myös osoittaa se, mitä tekijöitä Suomessa pitää kehittää, voidaan kehittää ja myös tietenkin sen, mitkä asiat ovat hyvin ja mitä asioita ei yksinkertaisesti pysty kehittämään samalle tasolle kuin jossakin muualla. En väitä, että analyysini olisi miltään osin tarkka tai että se perustuisi syvälliseen tuntemukseen ko. jalkapallojärjestelmistä ja -kulttuureista. Uskon kuitenkin, että tällainenkin arviointi auttaa

näkemään oman järjestelmämme kehityskohteet realistisesti. Arviointiasteikkoni on 1 (erittäin huono)... 5 (erittäin hyvä).

TAULUKKO 1: Erialaisten jalkapallon valmennusjärjestelmien vertailua keskeisten A-maajoukkueen menestykseen vaikuttavien tekijöiden suhteen. Taulukossa lihavoidut kohdat ovat yhteenlaskettuja osuuksia niiden alla olevista osatekijöistä.

Tekijä/maat	Espanja	Saksa	Kreikka	Afrikka	Ruotsi	Suomi
Pelaajamateriaali (A-maaj.)	21	22	18	16	20	14
Tekninen osaaminen	5	4	3	4	4	3
Taktinen osaaminen	4	5	5	2	5	3
Fyysinen osaaminen	4	5	4	3	4	4
Psyykinen osaaminen	4	5	4	3	4	2
Supertähdet	4	3	2	4	3	2
Valmennus	14	19	18	9	17	12
Oma pelitapa	4	5	5	3	5	3
Valmentajan osaaminen	4	5	5	2	4	3
Valmistautuminen kisoihin	3	4	5	3	4	3
Valmennuksen taso (Yleinen)	3	5	3	1	4	3
Valmennuksen taustat	17	15	12	12	13	9
Pelaajamateriaali	5	4	2	4	3	2
Liigan taso	5	4	3	2	3	2
Pelaajien tukeminen	2	3	3	1	4	3
Nuorten motivointi	5	4	4	5	3	2
YHTEENSÄ	52	56	48	37	50	35

Kehittämisen pohjaksi on hyvä olla vertailevaa tietoa siitä, miten muut maat tai tässä tapauksessa A-maajoukkueet tietyllä tavalla ryhmiteltynä pyrkivät saavuttamaan Euroopan tai maailman huipun. Ennen kuin menen tarkemmin analysoimaan taulukkonni tietoja otan pohjaksi vielä kaksi taulukkoa, joista ensimmäisessä analysoin edellistä tarkemmin nykyjalkapallon pelitaktisia vaihtoehtoja, joista Suomenkin oma pelitapa jotenkin on löydettävä ja kehitettävä ellei sitä jo ole (valmentajan vaihdoksen takia minulla ei ole tarpeeksi materiaalia arvioida tätä ja menneisyyteen päin katsomalla ei voi ainakaan yksiselitteisesti väittää, että Suomen A-maajoukkueella olisi ollut jokin pysyvä oma pelitapa, vaan että se on vaihdellut valmentajan mukaan).

Arvioitavat kohteet ovat: oma pelitapa, jolla tarkoitan hiukan pidempään jatkunutta kehityslinjaa, joka pääpiirteissään säilyy valmentajasta riippumatta; hallinta – vastahyökkäys – arviointini perustuu sille, että karkeasti ottaen jalkapallotaktiikat voidaan jakaa hallintaan pyrkiviin (pallon hallinta, painopiste vastustajan kenttäpuoliskolla) taktiikoihin ja vastahyökkäystaktiikoihin (pallon riisto ja nopea vastahyökkäys), joista toki on monia variaatioita; joukkue – yksilö – arviointini perustuu ajatukselle siitä, miten taktiikat laaditaan eli joko hyvien yksilöiden ympärille tai sitten valmentajan näkemykselle; taktiikan vaihdoskyvyllä tarkoitan pelitavan tai –taktiikan muuttamiskykyä sekä eri otteluissa että yksittäisissä peleissä. Jälkimmäinen on edelleen varsin haasteellista ja varmaankin yksi nykyjalkapallon tärkeimpiä kehityskohteita.

Pisteitä annan taas 5...1 –asteikolla niin, että ensin mainittu puhtaimmillaan antaa viisi pistettä eli esim. hallintaan eniten pyrkivä joukkue saa viisi ja vastahyökkäykseen eniten panostava saa yhden pisteen. Pisteet eivät ole siis mitenkään paremmuusjärjestystä osoittavia, sillä hyvä vastahyökkäysjoukkue pelaa tietysti menestyessään täydellistä peliä, kuten esimerkiksi Italia, Kreikka tai Argentiina ovat hyvin osoittaneet.

TAULUKKO 2: A-maajoukkueiden pelitaktisten tekijöiden arviointia.

Tekijä	Espanja	Saksa	Kreikka	Afrikka	Ruotsi	Suomi
Oma pelitapa	4	5	5	3	5	2
Hallinta -- vastahyökkäys	4	5	1	3	3	2
Joukkue -- yksilö	3	4	5	2	4	3
Taktiikan vaihdoskyky	5	3	2	3	3	2
Joukkueen taktinen kypsyy	4	4	4	2	4	3

Kolmas taulukkoni kertoo siitä, mihin asioihin Suomen Palloliiton ja sen alueorganisaatioilla on mahdollisuus vaikuttaa, mihin A-maajoukkueen valmentajalla on mahdollisuus vaikuttaa ja mihin seuroilla on mahdollisuus vaikuttaa. Tämä on erityisen tärkeää tietoa sen vuoksi, että tiedettäisiin, kuka tai mikä organisaatio voi asioihin vaikuttaa. Kun tiedetään, mitä tulisi tehdä ja kuka/mikä sen voi tehdä, niin voimme myös aidosti kehittää kyseistä aluetta. Arvioin vielä kehittämiseen kuluvan ajan vuosina.

TAULUKKO 3: A-maajoukkueen menestykseen vaikuttavat tekijät ja "vaikuttajat". Arviointiasteikko 1 (vaikuttaa hyvin vähän)... 5 (vaikuttaa erittäin paljon).

Tekijä	SPL	Päävalmentaja	Seurat	Perhe	Vuusia
Pelaajamateriaali (A)	16	17	18	17	
Tekninen osaaminen	3	2	4	4	5-10
Taktinen osaaminen	4	5	3	2	1-5
Fyysinen osaaminen	3	4	4	4	1-5
Psyykinen osaaminen	4	5	3	3	1-5
Supertähdet	2	1	4	4	5-10
Valmennus	17	16	10	8	
Oma pelitapa	4	5	2	1	1-3
Valmentajan osaaminen	4	5	1	0	2
Valmistautuminen kisoihin	4	4	3	4	0-1
Valmennuksen taso (Y)	5	2	4	3	2-5
Valmennuksen taustat	14	9	19	15	
Pelaajamateriaali	4	2	5	4	2-5
Liigan taso	2	1	5	3	5-10
Pelaajien tukeminen	4	3	4	4	1-5
Nuorten motivointi	4	3	5	4	2-5
YHTEENSÄ	47	42	47	40	

klo 23.55

... Hurja taistelupeli jatkuu ja huipputilanteita syntyy nyt jatkuvasti varsinkin Englannin maalille. Italialla on vahva ote pelistä ja **Balotelli** tekee saksarin, josta olisi voinut syntyä hänelle periaatteessa jo neljäs maali tässä pelissä. Mutta tällaisessa pelissä, jossa tilanteet tulevat nopeasti eivätkä siten ole kovin helppoja, maalit voivat olla tiukassa varsinkin, kun niitä ei heti alussa saada aikaiseksi. Jännä ilmiöhän se on, että 0-0 –tilanteessa on vaikea saada aikaan maalia, mutta kun 'maalihana' aukeaa, niin se usein lorottaa sitten pidempäänkin.

Tänään ei tunnu lorottavan, vaikka Italia hyökkää vahvasti ja tilanteita tulee solkenaan. Jatkoaikaakaan ei ole enää kuin muutama minuutti jäljellä. Rankkarikisa näyttää todennäköiseltä ja sitten pääsevätkin loistavat maalivahdit päästä esiin. **Hartilla** on se etu, että hän on ollut 'toisissa' koko matsin, **Buffonkin** on tosin tehnyt muutaman upean torjunnan.

Ja sitten mennäänkin rankkareille. Veikkaaminen lienee turhaa. Mutta minähän veikkasin Englantia mestariksi, joten... minun ei kannattaisi veikata. Parempi joukkue voitti, ja se on aina hyvä se, ettei jalkapallo olisi samanlaista kuin muu elämä eli epäoikeudenmukaista...

EM-kisat 2012 - jalkapallosta kokemuksellisesti ja sosiologisesti 4.

Näissä blogeissa teen yhteenvetoa kisoista ja esittelen neljän vuoden takaisen kisojen aikana kirjoittamiani ajatuksia suomalaisen jalkapallon kehittämisestä. Näiden kisojen anti jää vielä syvemmin tarkastelematta, mutta sen aika tulee syksyllä, kun on nähty, miten Huuhkajat selviävät MM-kisakarsinnoissaan. Pikku hiljaa palaudun takaisin kesäarkeen ja näissä blogeissanikin siirryn myöhemmin liikkumisen merkitysten tulkintoihin.

Maanantai, 2.7.2012, klo 23.20

EM-kisat ovat nyt ohi. Espanja voitti, niin kuin suurin osa meistä odottikin. Espanja myös näytti finaalissa suuruutensa ja jyräsi Italian pelaamalla peliä, johon minäkin viimeistään viime EM-kisoissa rakastuin. Loppuottelussa pallo pelattiin hienosti vastustajan puolustuslinjan taakse monen monta kertaa. Vaikea sanoa, miksi Espanja ei aiemmin onnistunut – halunnut tai sen ei tarvinnut? – aiemmissa peleissä näin kovin usein tekemään.

Tuollaista peliä vastaan on todella vaikea pelata – sääliksi kävi Italiaa. Varmasti yhtenä syynä oli se, että Espanjan kaiken voittaneiden tähtien oli motivoituttava loppuotteluun muita otteluita paremmin. Muissa otteluissa Espanjalla nimittäin oli vain hävittävää, finaalissa oli myös voitettavana jotain uutta ja historialliseksi luokiteltavaa. Se voi vaikuttaa kokeneidenkin pelaajien psyykkeen niin, ettei haluta ottaa riskejä, vaan pelataan varman päälle. Loppuottelussa kuitenkin saattoi antaa mennä täysillä, koska jo pääsy finaaliin todisti Espanjan olevan riittävän kova joukkue. Yhdessä ottelussa voi aina käydä miten vain.

Syynä oli varmaan Italiassakin, joka ei pelannut ensimmäistä puoliaikaa huonosti, mutta oli kuitenkin jotenkin ponneton ja alistunut. Espanja 'pakotti' sen pitämään palloa, vaikka se ei tunnetusti ole 'Saapasmaan' pelaajien ykkösosaamisalue. Nopeita vastahyökkäyksiä Italia ei juurikaan saanut aikaiseksi, koska Espanja otti tuon 'aseen' itselleen taktisesti kypsällä pelillään. Antoi Italian tulla hiukan ylemmäs kunnes iski kiinni, riisti pallon ja lähti nopeisiin hyökkäyksiin, jos sellaiseen vain oli tilaa.

Espanjan pelaajamateriaali on tasalaatuista eli kaikki pystyvät pelaamaan samalla tavalla eli liikuttamaan palloa nopeasti yhdellä tai vain muutamalla kosketuksella. Tai oikeastaan kyse on siitä, että kaikki ovat 'läsnä' tai 'hereillä' koko ajan eli tulevat pelattaviksi, seuraavat herkeämättä peliä, eivätkä tee tyhmiä virheitä. Muutos hyökkäyksestä puolustukseen ja päinvastoin tapahtuu joustavasti, yhtäaikaisesti ja äärettömän nopeasti. Ainoastaan **Fernando Torres** ei kuulunut tähän joukkoon niistä pelaajista, jotka pääsivät käymään kentällä.

Korostan, että vaikka kyse on teknisestä taituruudesta, niin vielä enemmän se on henkisestä vireystilasta ja peliin uppoutumisesta tavalla, jossa tosiaankin ollaan läsnä hetkessä tai ajan ja liikkeen virrassa. Ilman riittävää tekniikkaa tähän ei pysty, mutta se vaatii myös yhteispelin, yhteisen ajatustavan ja pelaajien välisen luottamuksen rakentamista erittäin pitkäjänteisesti. Jos ei nyt aivan Barcelonan akatemiasta alkaen, niin pitkään kuitenkin.

Kun Espanjan peliä on näissä kisoissa arvosteltu – itsekin toivoin 'kuninkaan' kaatamista – niin osasyynä tähän 'masturbaatiofutikseksi' syytettyyn pelitapaan on ollut se, että joukkueesta puuttuu **David Villa** eikä **Torres** ole ollut neljän vuoden takaisessa kunnossaan. Villahan on armoton linjan taakse juoksija, jollaista ei tässä joukkueessa oikeastaan ole. Loppuottelussa toki **Alba** ja

Fabregas kykenivät tekemään nuo villamaiset tai danielvesmaiset juoksut linjan taakse – ja pystysyötöthän **Iniesta ja Xavi** osaavat antaa.

Mutta entä kisat muuten: mitä muuta jäi käteen? Kansainvälisen futiksen kärki oli odotettu ja Espanjan pelitavan mahtiasema jatkui, ehkä jopa pönkitty entisestään. **Mixu Paatelaisen** 'joulukuusi' saa nyt mahdollisuutensa ellei Bosquen porukka sammuta siitä kynttilöitä heti pelin alussa.

Portugali pisti kuitenkin naapurimaansa joukkueen tiukoille aika yllättävällä taktiikalla eli puolustuslinja ylös, syöttösuunnat poikki ja oikea-aikainen yhteispeliin perustunut 'riistotaktiikka' sai aikaan Espanjan pelin tyrehtymisen. Työtä kaihtamaton keskikentän puolustuslinja oli viedä joukkueen finaaliin, mutta kyllähän muutkin tekivät ankarasti töitä noudattaakseen sovittua taktiikkaa. Taktiikkaa, joka petti vain **Ronaldon** ampumattoman rankkarin kohdalla.

Sen retken kuitenkin pysäytti 'pyhä Iker', jota en voi olla ihailematta. Täydellistä maalivahtipeliä ottelusta toiseen. Rauhallista, virheetöntä ja silti myös upeita torjuntia silloin, kun tarvitaan. Joskus voi näyttää siltä, että korostan liikaa joukkuepelitaktiikan merkitystä enkä arvosta tähtiä. Voittoon eivät tähdet yksin voi joukkueitaan viedä, mutta **Iker Casillas** on hyvä esimerkki pelaajasta, jolla on todella suuri merkitys Espanjan menestykselle, vaikka joukkuekin on loistava. Ja vaihtomaalivahditkin erinomaisia.

Muista EM-kisojen tähdistä nostan muutamia itseäni miellyttäneitä pelaajia esille. **Mario Balotellista** pidän siksin, ettei hän voisi Suomen kaltaisessa maassa koskaan päästä pinnalle. Hänet olisi tiputettu viimeistään 15-vuotiaana ainakin poikien maajoukkueesta – jos olisi sinne päässyt - mutta todennäköisesti seurajoukkueestaankin pois huonon käytöksen vuoksi. Luultavasti Balotelli ja **Zlatan** potkisivat Suomessa palloa vain MaMu-joukkueiden vuotuisessa turnauksessa. Jalkapallo ja jalkapalloihmiset ovat varmasti auttaneet näitä suuressa syrjäytymisvaarassa olleita poikia valtavasti vain siksi, että he ovat sietäneet heidän hankalia persooniaan paremmin kuin muut instituutiot ja yhteisöt.

Tämähän on meidän nuorena jalkapallokulttuurissamme ollut vielä jonkinmoinen ongelmakohta, ettei erilaisuutta ole osattu jalostaa tähdiksi ja joukkueiksi. (Ks. Tiihonen A (2011) Mitä "väliä" urheilemisella oikein on? - 11-15 –vuotiaat huippu-urheilun näkökulmasta. Teoksessa Salasuo M & Kangaspunta M (toim.): Hampaat irvessä. Painavia sanoja 11-15 –vuotiaiden kilpaurheilusta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuoristotutkimusseura, verkkojulkaisuja 39, 2011, 25-31.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/hampaatirvessa.pdf>

Puolustajista vaikutuksen teki Realin vaihtomies Portugalin **Fabio Coentrao**, joka taisteli koko kentän pituudella mainiosti. Hän oli joka hetki läsnä ottelussa ja teki upeita nousuja. Myös Tsekin **Theodor Gebre Selassie** piti nimensä mukaisesti juoksemisesta kentän päästä päähän tehden myös pallon kanssa hyvää työtä. Toppareista ei oikein kukaan noussut kunnolla esiin, vaikka Realin **Pepe** ja **Ramos** pelasivatkin molemmat paremmin kuin normaalisti – ja normaalistikin on aika hyvin.

Puolustajien arvioiminen on yleensä aika hankalaa, koska huonompien joukkueiden puolustajat joutuvat tekemään väistämättä joitakin virheitä puolustuspäässä muutenhan joukkueet pääsisivät pitkälle. **Olof Mellberg** tai **Daniel Agger** olisivat voineet olla todella kovia nimiä, jos nämä naapureidemme joukkueet olisivat päässeet jatkoon.

Keskikenttämiesten pistäminen järjestykseen on yleensä helpointa, sillä jotkut pystyvät loistamaan pelintekijöinä huonommissakin joukkueissa. Kroatian **Luka Modric** tai Englannin **Steven Gerrard** pelasivat aika hyvin, mutta eiväthän he **Andres Iniestan** tai **Andrea Pirlon** vertaisia tietysti olleet.

Kehuisin näissä kisoissa myös työn raskaan raatajia eli puolustavia linkkejä, joista **Sergio Busquets** on filmaamisensa takia saanut ehkä liian huonon maineen. Mutta oikeasti hän on aina siellä missä tapahtuu. **Xabi Alonso** ei päässyt yhtä ottelua lukuun ottamatta mielestäni omalle tasolleen tai oikeammin: hänellä ei ole Espanjan joukkueessa oikein selvää roolia. Portugalin näkymätön kolmikko **Meireles, Varela ja Veloso** tekivät melkein ihmeen eli hydyttivät Espanjan keskikentän. Maininnan arvoinen teko.

Uusia tähtiä ei valitettavasti paljon syttynyt tuikkimaan ellei Balotellia sellaiseksi lasketa. Edes Saksan nuoresta joukkueesta ei sellaista oikein saa esille. Ehkä nämä kisat olivatkin yhden loistavan pelaajasukupolven ainakin melkein viimeiset kisat huipulla. Jonkin uuden aikakauden alkamiseksi ehkä tarvitaankin ihan uusia pelaajatyyppejäkin. Kyllähän Espanjan pelitapa vaati sen, että **Iniestan, Xavin** tai **David Silvan** kaltaisista heikoista ja pienistä miehistä tehtiin joukkue, joka pelasi jalkapalloa aika lailla eri tavoin kuin aiemmin oli totuttu.

Henkilökohtaisesti heikkona ja pienenä miehenä olisin reilu kolmekymmentä vuotta sitten oikein mielelläni nähnyt esikuvanani tuon kolmikon ja koko Espanjan pikkumiesten armeijan. Päinvastoin sain kuulla valmentajilta haukkuja 'kikkailustani' ja liian mielikuvituksellisista syötöistäni, jos ne eivät joskus onnistuneet. Isotkin miehet oppivat tekniikkaa, syöttötaitoa ja liikkumista, mutta eivät kuitenkaan vielä näissä kisoissa pärjänneet pienille.

Itse veikkasin **Fernando Llorente**a kisojen maalikuninkaaksi, sillä kuvittelin Espanjankin tarvitsevan yhden ison ja taitavan pelaajan hyökkäyspäähän. Voi olla, että Llorenten avulla he olisivat olleet vieläkin parempia, mutta sitä emme nyt voi tietää. **Vicente del Bosquen**kin valmentamisessa olisi mielestäni ollut tässä suhteessa parannettavaa.

Mutta annan sen nyt kuitenkin anteeksi – MM-kisoissa näkisin jo vähän isompiakin poikia Espanjan joukkueessa. Eihän ole reilua, että me pienet ruletamme liian pitkään. Onhan suvaitsevaisuus erilaisuutta kohtaan jalkapallomaailman keskeinen periaate...

Tiistai, 3. heinäkuuta, 2012, klo 23.45

EM-kisat ovat ohi ja sen huomaa. Kävin pikku lenkillä ja se pisti keuhkot puuskuttamaan. Toisaalta jalat kestivät hyvin. Olen jo potkinut palloakin aitan seinään kummallakin jalalla. Futisblogini jatkuu vielä jonkin aikaa, sillä jäljellä on vielä neljän vuoden takaisten kisojen aikana tekemäni analyysin pari viimeistä lukua. Aion myös tehdä yhteenvedon näistä kisoista ja miettiä niiden antia suomalaiselle jalkapallolle. Sen ajankohtaa en vielä uskalla luvata. Tässä kuitenkin aiemmin esittämäni arvioinnin (24.6.2012, postauksessa 27.6.2012) tulkintaa.

Mitä arvioinneista opimme?

Taulukoiden kaikkien taustatekijöiden läpikäyminen olisi erittäin kiinnostavaa, mutta artikkelin tavoitteiden kannalta nostan esiin asioita, joiden kehittämisen avulla Suomen A-maajoukkueen tavoite pelata lähes jatkuvasti arvoturnauksissa voisi parhaiten toteutua.

Pelaajien osaamiset

Arviointini mukaan suomalaiset pelaajat jäävät jälkeen sekä taktisessa että psyykkisessä osaamisessa sellaisista joukkueista, jotka ovat pärjänneet arvoturnauksissa. Suomi ei kalpene tekniikassa eikä fysiikassa esimerkiksi Kreikan rinnalla, mutta joukkue oli neljä vuotta sitten – ja osin vieläkin – taktisesti ja henkisesti paljon Suomea parempi. Ongelma on onneksi voitettavissa, koska lähtökohtaisesti suomalaisten on käsittääkseni paljon helpompi omaksua joukkuepelitaktiikoita kuin esimerkiksi kreikkalaisten.

Henkisen vahvuuden ja osaamisen hankinta toki vaatii myös konkreetteja hyviä kokemuksia, jotka vahvistavat henkistä kanttia, mutta osa siitä on myös opittavissa ja hankittavissa esimerkiksi tukea ja luottamusta lisäävillä toimilla – hyvät valmistautumiset otteluihin ja turnauksiin, luottamus valmentajan ja pelaajien ja liiton kesken jne.

Teknisen osaamisen kehittäminen on tietysti pidempi projekti, mutta supertähtiäkin voi jalkapallossa syntyä nopeasti – usein melko keskitasoinen pelaaja nousee arvoturnauksessa tasolle, jossa häntä voi pitää supertähtenä. Esimerkkeinä olkoon Jevgeni Arshavin tai Xavi tai jopa Iker Casillas (ensimmäisessä, yllättävässä turnauksessaan). Mutta, kuten jo kirjoitettu, yhä useammin A-maajoukkueitten menestys perustuu hyvälle taktiselle joukkuepelaamiselle eikä yksittäisille tähdille. Ja tähtienkin on noudatettava yhteistä taktiikkaa yhä tiukemmin.

Yhteenvedona voi sanoa, että A-maajoukkueen pelaajien osaamiseen voivat vaikuttaa yllättävän paljonkin maajoukkueen valmentaja ja Palloliitto, vaikka voisi kuvitella, että pelaajien osaaminen on kiinni vain seuroissa tai perheissä tehtävästä työstä. Nostin tähän perheen ja läheiset yhdeksi arvioitavaksi kohteeksi, koska se on yhä tärkeämpi tekijä huippu-urheilussa ja esimerkiksi yksilölajeissa ei voitaisi edes ajatella, että perheitä ei integroitaisi jollakin tavalla mukaan toimintaan. Jalkapallossa tämä puoli on käsittääkseni melko lailla lapsenkengissään. Syynsä on silläkin, että taktista ja psyykkistä tai itse asiassa psykososiaalista valmennusta ei tutkita, siitä ei ole paljonkaan oppimateriaalia tai opetusta.

Vertailussa eri maiden kesken kiinnittää huomion tietysti se, että kokonaisvaltainen tarkastelu nostaa Saksan ja Ruotsin sekä Espanjan ja siihen ryhmään kuuluvien maiden pelaajien rinnalle tai ohikin ja taitavat afrikkalaiset tai Balkanin alueen pelaajat jäävät niistä paljon jälkeen. Kysehän on juuri tästä: toiset ovat ikään kuin ylisuorittajia ja toiset alisuorittajia. Toisin päin ajateltuna voidaan tulevaisuus nähdä myös niin, että juuri Afrikan ja Balkanin – sekä myös Suomen – joukkueilla ja pelaajilla on runsaasti potentiaalia kehittyä huipulle, kun taas Saksa ja Ruotsi ottavat irti kaiken tehon, minkä ”koneestaan” saavat.

Valmennukselliset tekijät

Keskeisimmät havainnot valmennuksesta lienevät seuraavat: valmentajien ja oman pelitavan ja – taktiikan merkitys on viime vuosina noussut selvästi. Julkisuudessa puhutaan paljon ”puolustuksen kautta” pelaamisesta, jolla tarkoitetaan sitä, että menestyvän joukkueen tulee puolustaa joko koko joukkueella tai ainakin se on taktisesti ja henkisesti tärkeä asia. Silti ajatus on hiukan ristiriitainen, sillä monet menestyvät joukkueet lähtevät pelin hallinnasta ja vielä suurempi osa sen kontrolloinnista.

Itse en käyttäisi termiä ”puolustuksen kautta”, koska silloin myös hyökkäys ja aggressiivinen karvauspelikin lasketaan puolustukseksi ajatuksella ”hyökkäys on paras puolustus”. EM-kisoissakin tehtiin paljon maaleja ja kaiken lisäksi yllättävästi eli murrettiin hyvät puolustukset panostamalla mielikuvitukselliseen ja – mikä tärkeintä rohkeaan, hyökkäysalueella tai sen osalla miesylivoimia tuottavaan pelitaktiikkaan.

Myös erilaiset kenttäryhmitykset tukevat ajatusta siitä, että taktiikoilla on yhä tärkeämpi merkitys nykyjalkapallossa. Tärkeitä termejä ovat kohtaamisen alue, jolla tarkoitan sitä, millä alueella aiotaan riistää pallo vastustajalta. Tämä myös antaa lähtökohdan omalle hyökkäyspelille. Ja tästähän siis puhutaan silloinkin, kun käytetään termiä 2-suunnan pelaaminen. On siis osattava

puolustaa – peittää ja riistää – ja lähteä nopeasti hyökkäyksiin, joissa pyritään saamaan aikaan miesylivoimia tietyille alueille tai saada palloa tyhjiin tiloihin.

Tämä puolustuslinjan taakse pelaaminenhan oli yksi ”vanha uutuuks”, jonka Espanja esitteli EM-kisoissa. Erittäin vaikea pelitaktiikka, joka onnistuu vain joukkueelta, joka kykenee hallitsemaan hyvin keskikenttää, jotta äärimmäisen tarkasti ajoitetut ja osoitetut syötöt pystyy oikea-aikainen ja rohkea hyökkääjä vastaanottamaan. (Huom. vuoden 2012 kisoissa Espanja pelasi näin oikeastaan vain loppuottelussa Italiaa vastaan).

Oma pelitapa on ”mantra”, jolla tänä päivänä pärjää hyvin pitkälle – Saksa loppuotteluun, Venäjä välieriin, Kreikka neljä vuotta sitten mestariksi. Toisaalta Italia, Ruotsi tai Tsekki eivät pärjänneet kovin hyvin, vaikka niillä varsin hioutuneet omat pelitavat ovatkin. Oma pelitapa onkin sitä tärkeämpi, mitä huonompi pelaajamateriaali joukkueella on, vaikka huipuillakin se täytyy olla. Toisaalta omaa pelitapaa vieläkin tärkeämpää on kyky pelitaktiikan variointiin, minkä Espanja ja Turkki osasi, Hollanti esimerkiksi ei.

Espanjan valmentaja Aragones kykeni tekemään taktisen siirron - yleensä pelaajavaihdon avulla – ennen kuin hänet oli siihen pakotettu ja hetkellä, jolloin siirto ehti vaikuttaa Espanjan peliin. Useinhan vaihdot tehdään liian myöhään eikä uutta taktiikkaa ehditä toteuttamaan. Saksahan oli tästä loppuottelussa karmaiseva esimerkki – siirrot tehtiin liian myöhään eikä niistä seurannut mitään muutosta kentällä. Voi tietysti olla, että he eivät yksinkertaisesti kyenneet tekemään muutosta, vaikka tarkoitus olisi ollutkin.

Tärkeä tekijä nykyään on myös se, miten joukkueet voivat valmistautua arvokisoihin, mutta myös yksittäisiin otteluihin. Kun huippuseurat ja –pelaajat ovat kiinni seurojen erilaisissa liigoissa, niin maajoukkueet voivat kärsiä. Tämä tietysti voi tehdä sen, että maajoukkueitasolla nykyään pärjäävät sellaisetkin joukkueet, joiden pelaajat eivät pelaa huippuseuroissa. A-maajoukkueet ehtivät ja jaksavat harjoitella yhdessä ja pelaajille on tärkeää näyttää osaamisensa juuri maajoukkueissa. Tämä kehityshän on aika tuttua myös jääkiekosta ja muistakin ammattilaisjoukkuepeleistä. Se tietysti lisää Suomen mahdollisuuksia jalkapallossakin.

Jos sitten ajatellaan, miten asioihin voi vaikuttaa, niin tämä osio näyttää SPL:n ja A-maajoukkueen valmentajan osalta aika hyvältä. Kaikkiin tekijöihin voi vaikuttaa aika nopeallakin aikataululla, sen on osoittanut vaikkapa Guus Hiddink eri maiden valmentajana toimiessaan, vaikka parempia esimerkkejä ovatkin ne, jotka ovat toimineet pitkään jonkun tietyn maan päävalmentajana. Tai joissa on tietty yleisesti hyväksytty peruskäsitys siitä, minkälaista A-maajoukkueen pelin pitää olla.

Tärkeää ei tietenkään ole pelkkä pelitapa, vaan se, että tuo pelitapa on menestystä tuova. Piintynyt pelitapa voi olla myös suurin tie turmioon, josta ehkä Englanti on ollut paras esimerkki. Stig-Göran Eriksonhan toi uuden, menestystä tuovan pelitavan vanhan loppuun käytetyn tilalle. Valitettavasti Eriksonin uudistusten ei annettu kehittyä riittävän pitkälle.

Valmennuksen yleinen taso ei Suomessa ole heikko, mutta ehkä juuri näissä edellä mainituissa tekijöissä on parannettavaa. Psykososiaaliskulttuuristen tekijöiden merkitys lisääntyy sitä mukaa, kun peli muuttuu taktisesti vaativammaksi. Tällöin psyykkiset, tiedolliset ja sosiaaliset tekijät nousevat arvoonsa. Taktikkaan on esimerkiksi luotettava, vaikka se ei tuntuisi itselle sopivankaan tai vaikka se ei heti tuottaisi tulosta. Syy alueen välttävään osaamiseen ei ole pelkästään Palloliitossa, vaan alan osaaminen on Suomessa – itse asiassa tutkimuksen tasolla muuallakin – aika heikkoa. Selvästi siis alue, jota kehittämällä Suomi voisi saada myös kilpailuetua muihin maihin.

Ja valmennuksen tasoonhan Palloliitto voi ehkä kaikkein eniten vaikuttaa – se on urheilujärjestöjen yksi keskeisimpiä tehtäviä. Itse lisäksi voimakkaasti yhteistyötä alan tutkijoiden kanssa ja ottaisin rohkeasti oppia muista lajeista. Suomalainen valmennustietous on sinänsä aika korkeatasoista ja menestystä saavutetaan laajalla rintamalla juuri korkeatasoisen valmennuksen ansiosta.

Valmennuksen taso ei tosin ole kiinni vain laadusta, vaan myös määrästä, jolloin liiton, alueiden ja seurojen merkitys lisääntyy. Junioreiden valmennusosaamisen nostamisessa on monia muitakin keinoja kuin liiton kurssit.

Valmennuksen taustat

Pelaajamateriaalilla käsitän tässä kohdassa laajempaa pelaajamateriaalia kuin mistä A-maajoukkue valitaan, mutta en kuitenkaan koko maan pelaajistoa. Ajattelen, että maassa täytyy olla riittävä määrä tasokkaita pelaajia, joista valitaan maajoukkueet, mutta myös niin, että riittävää kilpailua pelaajien kesken syntyy. Jos aikuispelaajat luokiteltaisiin viisiportaisella asteikolla, niin menestyvässä maajoukkueessa täytyisi olla 2-4 viitosluokan pelaajaa ja loppujen tulisi olla hyvää nelosen tasoa mukaan lukien vaihtopelaajat.

Seuraavassa kategoriassa joukkueessa voi olla vain neloskategorian pelaajia ja vaihdossa muutama kolmoskategorian pelaaja. Suomen maajoukkueessa on itse asiassa ollut pitkään kaksi viitoskategorian pelaajaa, mutta vastaavasti liian vähän neloskategorian pelaajia ja liikaa kolmoskategorian pelaajia. Viime vuosina ei ole tainnut olla enää yhtään kakkoskategorian pelaajaa kentällä, mutta vaihtopenkillä heitäkin on voinut olla.

Jotta pelaaja nousisi tuohon toivottavaan neloskategoriaan, tulisi hänen nykyisten kriteerien mukaan pelata vakituisesti ja aika hyvinkin vähintään 'supermaiden' kakkosliigoissa tai Hollannin, Ranskan, Venäjän, Turkin ja joidenkin muiden maiden ykkösliigoissa. Silti poikkeuksiakin löytyy ja todella monissa joukkueissa on omienkin maiden ei niin korkeatasoisten liigojen huippuja. A-maajoukkueessa tarvitaan hyviä pelaajia, joilla on kokemusta, jota voi myös saada maajoukkueessa, jos ei sitä seurajoukkueessa saa.

Kotimaisen liigan tasoon ei Palloliitolla eikä päävalmentajalla ole kovin paljon vaikutusmahdollisuuksia. Toki liitto voisi painostaa liigaa pienemmäksi, mutta sekään ei välttämättä tee liigaa paremmaksi. Sen sijaan on kaksi tekijää, jotka olen tähän nostanut, joihin Palloliitto voi paljonkin vaikuttaa. Pelaajien tuki ja nuorten motivointi ovat ehkä aika yllättäviäkin vetoja tähän muuten tuttuun listaan. Lähtökohtana on se, että Suomessa nuorten pelaajien tukeminen ja motivointi ovat oleellisia asioita, jotta saavutettaisiin tavoite, jossa tasokkaita aikuispelaajia olisi riittävästi A-maajoukkueen tarpeisiin.

Vaikka nämä asiat yleensä ajatellaan hoidettavaksi seurojen tai perheiden kautta, niin uskon, että Suomessa myös Palloliitolla voisi olla entistä aktiivisempi rooli asiassa. Perustelen asiaa seuraavasti. Suomessa jalkapallo ei ole niin merkittävä urheilulaji, että nuoret motivoituisivat ikään kuin itsestään tavoittelemaan jalkapalloilijan uraa. Jalkapalloilijoiden tukijärjestelmät ovat kehittyneet myös lajin huippumaissa ja kohderyhmänä ovat juuri 15-23-vuotiaat, joiden uraa ja kehitystä pyritään eri tavoin tukemaan.

Murrosiässähän nuoret irtautuvat Suomessa kulttuurisesti perheiden vaikutuspiiristä ja omien kavereiden merkitys lisääntyy. Jos näissä kavereissa ei ole jalkapalloon tai edes urheiluun myönteisesti suhtautuvia, niin moni lupaava ura katkeaa tai ainakin heikkenee kehityksen kannalta ratkaisevien vuosien aikana. Tarkoituksenani ei ole rakentaa mitään sisäoppilaitossysteemiä, vaan Suomen oloihin sopivaa tukijärjestelmää.

Tavoitteena tulisi olla se, että potentiaaliset A-maajoukkuepelaajat saisivat riittävästi tukea niin, etteivät he lopettaisi – aika moni "lahjakkuuksista" tekee nykyään senkin – vaan heidän uransa jatkuisi vaikeuksienkin jälkeen noususuuntaisesti ja tuetusti. Suomessa ei ole varaa hukata yhtään kykyä ja on yritettävä turvata riittävän suuren joukon jatkavan huippuun tähtäävästi.

Tuen ja motivoinnin keinojen ei tarvitse olla kovin raskaita eivätkä edes kalliita. Yksi mahdollisuus on Internet-pohjainen tuki, jolla tällainen "akatemia" voisi pitää yhteyttä sekä toisiinsa että valmentajiin ja "mentoreihin", jotka olisivat tietysti nykyisiä tai entisiä A-maajoukkuepelaajia. Voisi

ajatella, että joka ikäluokasta 200 tai vaikkapa vain 60 pelaajaa kuuluisi tällaisen tuen ja motiivoinnin piiriin. Yhteiset kokoontumiset, esimerkiksi A-maaotteluihin ja erilaisiin tapaamisiin, voisivat olla arvaamaton tuki nuorille, jotka yrittävät tavoitella taivaita. Tarvitaan juniorimaajoukkueita suurempaa piiriä, jonka pelaajat harjoittelisivat määrätietoisesti, valmennuksellisesti oikein ja motivoituneesti.

Sunnuntai, 8. heinäkuuta 2012, klo 11.10

Kisoista on nyt jo viikko takana. Palautuminen arkeen ilman lähes jokailtaisia huippumatseja on onnistunut hyvin. Kesäloma omine puuhineen – mökin maalaus, erilaiset pihatyöt, lapsenlapsen kanssa matkat eläintarhaan ja muu puuhastelu – sekä oppimispäiväkirjojen arvioinnit, muutaman opinnäytetyön ohjaus ja päässä pyörivät tutkimusten ja artikkeleiden tekemiset ja kirjoittamiset tekevät päivistä täyteläisiä. On väliin mahtunut niin tyttären opiskelupaikan, oman pikku apurahan ja äidin syntymäpäivän juhlintaakin.

Mutta palataan nyt vielä futikseen hetkeksi. Täytin pallon ja potkin sitä seinään ensimmäistä kertaa leikkauksen jälkeen. Pystyin potkaisemaan kivutta myös leikatulla jalalla eivätkä liikkeen olleet niin kömpelöitä kuin odotin. Hauskaa oli se, että alle kaksivuotias pojantytär alkoi heti matkimaan liikkeitäni. Hän jopa muutti juoksutapaansa 'jalkapallomaiseksi' nähtyään minun kikkailevan pallolla. Ei siis ihme, että urheilu, kuten taidekin, periytyy, kun ihan pienestä asti saa malleja käyttäytymiseensä. Tosin en ole varma, oliko minun mallini erityisen hyvä tulevalle pelaajalle...

Liikkumisen ja urheilemisen merkityksellisyyteen tämäkin liittyy ja koko tämä ekskursion jalkapallon EM-kisoihin näillä sivuilla. Vaikka kyse on vain yhdestä liikuntalajista, niin samat lainalaisuudet pätevät myös muihin lajeihin. Juttelimme tästä perjantaina moninkertaisen voimanoston suurkisamitalistin **Mervi Rantamäen** (ks. esim. <http://www.youtube.com/watch?v=P5dXoEhQMvs>) kanssa pitkään käydessäni etsimässä mahdollisia uusia urheiluvälineitä (käymme samalla salilla ja lisäksi hän on erinomainen urheiluvälinemyyjä).

Myös Mervi korosti sitä, miten tärkeää on valmennusryhmän, läheisten ja suuren yleisön tuki varsinkin pienessä lajissa, jota esimerkiksi olympiakomitea ei juurikaan tue. Epäreilulta kuulosti tässä suhteessa se, että Mervi ei ole saanut OK:n tukea valmennukseen, vaikka meriittejä on vaikka muille jakaa. Harjoittelu on tehtävä 40 viikkotyötunnin päälle. Silti tähtäimessä olivat syksyn MM-kisat, ennätys siellä, joka takaisi ehkä mitalin ja matkan World Gameseihin. Ja millä innostuksella, vaikka kyseessä ei ole enää 'pikkutyttönen', vaan 38-vuotias kahden lapsen äiti. Olisipa jokaisella suomalaisella samanlainen palava into omaan tekemiseensä – ja ainakin jonkinlainen into liikkumiseensa!

No, siksihän näitä sivuja pidänkin, että jokaiselle löytyisi syitä ja erilaisia merkityksiä liikkumiseen ja urheilemiseen. Mervin tavoitteena tuntuivat olevan tulokset (niiden parantaminen), kisoissa menestys, mutta myös oman itsen parempi tunteminen. Vertailimme nimittäin pitkään kokemuksiamme lonkkieimme 'eriparisuudesta' (toinen ylempänä kuin toinen), joka aiheutti minulle lonkkanivelvamman ja Merville ongelmia nostotekniikassa. Kummallekin oli tärkeää oppia sellaiset liikkeet, harjoitukset ja palautukset, jotka parantaisivat 'elämää'. Merville se merkitsee mitaleita, minulle kivuttomampaa liikkumista ja mahdollisuutta harrastaa itselleni tärkeitä liikuntalajeja.

Mutta palataanpa jalkapalloon ja itse asiassa neljän vuoden taakse ja niihin ajatuksiin, joita sain edellisten jalkapallon EM-kisojen aikaan. Silloinhan käytiin kuumaa keskustelua suomalaisen jalkapallon kehittämisestä (tosin sitä on taidettu käydä niin kauan kuin minä muistan, ja varmaan

pidempäänkin), Silloinen ideani oli siirtää keskustelu Suomesta vähän kansainvälisemmäksi ja pohtia sitä, millaisin edellytyksin muualla maailmassa on päästy tuloksiin. Meillähän keskustelu oli silloin jämähtänyt yläastetasoiseksi väittelyksi siitä, pilasiko 'nuorisuomihenki' suomalaisen huippujalkapallon vai ei.

Katse muualla maailmaan, vaikka taustaksi minulla ei juurikaan ollut tutkimustietoa, jota tällaisista(kin) aiheista onkin vähän, opetti ainakin minua. Varmaan jokaisessa maassa käydään samantapaisia keskusteluja aika ajoin – voin kuvitella, että esimerkiksi Hollannissa ja Ranskassa kiehuu taas. Ja syyllisiä etsitään; ja lehtitietojen mukaan on löydettykin. Päävalmentajat vaihtuvat kummassakin maassa, mikä ei tietysti takaa menestystä sekään, jos homma on muutenkin pielessä, mistä Ranska tai Englanti lienevät nyt ajankohtaisimmat esimerkit.

Kun Suomessa ollaan lähes Hollanti- tai 'Ajax-uskovaisia', niin kannattaisi varmaan tutustua tarkasti siihen keskusteluun, mitä nyt Hollannissa käydään. Onkohan perustasollakin tehty virheitä, kun esimerkiksi paljon mainostettu nuori superpakki **Jetro Willems** ei mielestäni täyttänyt kovinkaan hyvin paikkaansa joukkueessa, jossa tosin oli paljon suurempiakin epäonnistujia. Jos kyse olisi Suomesta, niin me kuitenkin huutaisimme suureen ääneen, että juniorivalmennus on mennyt pahasti pieleen, kun se ei kykene tuon parempiin tuloksiin...

Yritän siis tässä sanoa, että a) Suomi ei ole ongelmiseen yksin, b) kannattaa katsoa kriittisesti sitä, mitä maailmalta kannattaa ottaa opiksi eli miettiä, miten opit mahtavat siirtyä ja juurtua suomalaiseen järjestelmään ja kulttuuriin ja c) silti pitäisi luoda pitkäjänteinen malli, jossa jotkut osat ovat pysyviä ja luottamusta lisääviä, mutta aika suuri osa voisi olla jatkuvat oppimiset ja kehittämisen alla jopa niin, että annettaisiin monenlaisten mallien elää rinnan.

Tässä ajattelen esimerkiksi uuden huippu-urheilujohtaja **Mika Kojonkosken** (HS 7.7.2012) kanssa ainakin osittain samoin, kun hän korosti paikallistason tärkeyttä. Kojonkoski käytti esimerkkinään Norjaa ja sitä 'muhevaa urheilukulttuuria', joka syntyy siitä, että seura ja koko paikallisyhteisö sponsoreita myöten tukee urheilijaa (joukkueitakin kai) huipulle asti. Samanlaista yhteisöllistä ja kulttuurista merkitysmaailmaa kuvaa mielestäni loistavasti **Antti Kariston ja Pekka Laaksosen** dokumentoima ja tulkitsema lahtelaisten mäkihyppääjien, 'Punapaitojen', elämä muutama vuosikymmen sitten, kun Lahti vastaan Muu maailma mäkihyppyottelu olisi todennäköisesti päättynyt lahtelaisten voittoon (<http://www.miksiliikun.fi/wp-content/uploads/2011/08/Microsoft-Word-325-30122011TULKINTABLOGI.pdf>).

Kaikkialle ei siis kannata rakentaa sen enempää Ajax- kuin HJK-malliakaan jalkapallojunioreiden valmentamiseen, vaan pitää käyttää paikallisia resursseja ja rakentaa vahvaa merkitysmaailmaa jalkapallon ympärille. Nykyäänhän puhutaan 'brändistä', mikä on aivan liian kapea ja haavoittuva termi käytettäväksi urheiluun, joka on sekä elämäntapaan, alakulttuuriin että vapaaehtoistoiminnan alueeseen kuuluva yhteisöllisen toiminnan muoto.

Merkitysmaailman rakentaminen ei tietenkään ole mikään helppo asia, mutta esimerkiksi Jyväskylän JJK on onnistunut siinä loistavasti, vaikka lähtökohdat olivat todella huonot. Kun aloitin liikunnan opiskelun Jyväskylässä 30 vuotta sitten, kaupungissa oli kolme mestaruussarjassa pelaavaa pesäpalloujoukkuetta ja jalkapallojoukkue 2-divarissa. Mikkeliläisen jaliskaupungin 'ylijäämänäkin' olin yhtäkkiä Jyväskylässä huipputasoa. Futista oli melkein mahdoton arvostaa sen ajan Jyväskylässä.

Nykyinen 'buumi' on rakennettu sekä pitkäjänteisellä juniorityöllä että innovatiivisella ja innostuneella hulluudella, jossa on toki koko ajan ollut vahva 'hyvän yhteisöllisyyden' leima.

Jalkapallo on siellä 'hyvän' asialla. Tämä olisi muuallakin tärkeä muistaa, että jalkapallo ei kurkota vain ylöspäin menestykseen ja kansainvälisille kentille, vaan myös sivuille ja alaspäin eli yhteisöön, perheisiin ja tulevaisuuteen. Oli hienoa, että JJK voitti Norjan Stabaekin, jota on Suomessa pitkään pidetty jotenkin suomalaisia parempana joukkueena ja myös Norjan liigaa parempana sarjana (mitä se ehkä onkin).

Mutta nyt siis lopulta lyhyeen yhteenvetoon neljän vuoden takaa...

Yhteenvetoa

Asetin tavoitteeksi analysoida Suomen A-maajoukkueen menestyksen kohottamiseksi tarvittavia tekijöitä ja esittää oman ehdotuksen niiksi toimiksi, jotka voivat tuota pitkään odotettua menestystä parhaiten tukea. Olen käynyt edellä läpi niin eri jalkapallojärjestelmien vahvuuksia kuin heikkouksia eri menestykseen vaikuttavien tekijöiden suhteen. Olen myös arvioinut suomalaisen jalkapallojärjestelmän vahvuuksia ja heikkouksia suhteessa muihin järjestelmiin ja osin olen myös keskustellut muun suomalaisen huippu-urheilun valmennuksen kanssa.

Tavoitteena on ollut löytää ne tekijät, joilla parhaiten ja tehokkaimmin kehitettäisiin A-maajoukkueitamme. Osa tekijöistä voidaan toteuttaa nopeastikin, osa vaatii pidemmän aikaa. Olen myös arvioinut sitä, kuka/mikä taho pystyy vaikuttamaan muutokseen, jota eri tekijöiden kohdalla tarvitaan.

Seuraavassa vielä yhteenvedonomaaisesti jo edellä esittelemäni painopisteet kehittämisessä:

1. Pelaajamateriaali ja pelaajien osaamiset

- *pelitaktisen osaamisen kehittäminen*
- *psykososiaalisen osaamisen kehittäminen*

Vaikuttajana tärkein lyhyellä tähtäimellä on kulloinenkin päävalmentaja. Palloliitto voi vaikuttaa asiaan myös omien valmentajiensa, valmentajakoulutuksen, tutkimus- ja kehitysyhteistyön kanssa, jossa yhteistyökumppaneina tutkijat ja muiden lajien osaajat.

2. Valmennukselliset tekijät

- *suomalaisen pelitavan kehittäminen*
- *kisoihin ja otteluihin valmistautumisen parantaminen*

Suomalaisen pelitavan kehittäminen voi olla vaikeakin tehtävä, mutta jos lähtee tekemästäni vertailusta, niin peruselementit on löydettävissä jostakin Kreikan ja Ruotsin –pelitapojen suunnalta. Espanjan tai edes Saksan kaltaisten pelitapojen toteutukseen eivät suomalaisten pelaajien eikä kulttuurinkaan eväät riitä. Pelin hallinta huippumaita vastaan on äärettömän vaikeaa. Sen sijaan aloitteellisuus, kontrolli ja yllätyksellisyys voisivat olla elementtejä, joita Suomen A-maajoukkueen tulisi kehittää voimakkaasti, jos se aikoo päästä tavoitteisiinsa. Äärimmäisen tärkeää on se, että maajoukkue valmistautuu erittäin huolellisesti jokaiseen otteluun.

3. Valmennuksen taustat

- *Nuorten kyvykkäiden pelaajien monipuolinen tukeminen ja nuorten pelaajien motivointi*

- *Yhteistyö Palloliiton, seurojen ja perheiden kanssa*

Nämä menevät osin päällekkäin, vaikka ensin mainittu tarkoittaa 16-23 –vuotiaiden tehokasta, mutta edullista tukemista niin harjoittelussa, elämässä, opiskelussa kuin urasuunnittelussakin. Tärkeintä ovat yhteisyyden luominen, mentorit ja hyvä tietämys uraan liittyvissä asioissa. Nuorten motivointi koskee myös nuorempia pelaajia, joita tulisi eri tavoin houkutella jalkapallon pariin, kehittyä siinä ja pysyä mukana mahdollisimman pitkään.

Kokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on saada liitto ja seurat tukemaan perheitä, koska lopultahan on kysymys siitä, että perheissä jalkapalloilijatkin kasvavat. Joukkuelajeissa on jotenkin ajateltu, että perheet ovat välttämätön paha kokonaisuuden kannalta, vaikka muissa lajeissa on erittäin hyvin huomattu, että ilman perheiden tukea ei synny huippu-urheilijoita.

Tässä esitetyt kehittämisen kohteet eivät tarkoita sitä, että jotkut muut tulisi jättää hoitamatta, päinvastoin. Niitä tulee kehittää edelleenkin aktiivisesti, mutta nämä tässä esitetyt asiat tuovat jotain uutta kokonaisuuteen ja auttavat samalla vanhoja keinoja – esimerkiksi pelaajien teknisen tai fyysisen osaamisen kehittäminen – kehittymään entisestään. Joskus yhteen tavoitteeseen päästään toisen tavoitteen toteuttamisen kautta. Motiivi harjoitteluun ja tuki uran jatkamiseen ovat varmaankin erittäin suuressa yhteydessä pelaajien tekniseen ja fyysiseen taitoon.

Ja A-maajoukkuepelaajien taktinen osaaminen eli tieto siitä, mitä kussakin tilanteessa itse teen ja muut tekevät, auttaa lisäämään kovasti mainostettua pelinopeutta. Nopeus ei ole pelkkää fysiikkaa, vaan se on ajattelun, ymmärryksen ja yhteistyön nopeutta. A-maajoukkueessa ei voi enää tehdä tuhansia toistoja, vaan taktiset kuviot rakentuvat ajatuksina, mielikuvina ja luottamuksena toisiin ja valmentajaan.

klo 12.31

Nämä kursiivilla kirjoittamani tekstit näissä EM-kisablogeissa muodostavat siis kokonaisuuden, joka on neljän vuoden takaa ja siksi kaikki niissä esitetty ei – onneksi – vastaa täysin sitä, mitä ajattelen asiasta tänä päivänä. Täytyy kai minunkin kehittyä ajattelussani!

Tarkoitukseni oli kirjoittaa heti EM-kisojen jälkeen päivitetty versio suomalaisen jalkapallon kehittämisestä, mutta nyt huomaan, että ajatukseni ei tule toteutumaan. Täytyy antaa uusien havaintojen muhia vielä jonkun aikaa. Ehkä syksyn MM-karsintojen jälkeen on otollinen aika palata asiaan, kun näemme, miten Mixun Huuhkajat selviävät karsintapeleistä ja voiko 'jouluukuusta' alkaa koristelemaan vai pitääkö kuiva ranka heittää menemään jo ennen joulua...

Siihen asti jalkapallon ystävien kannattaa kannattaa omaa joukkuettaan ja omaa pelaajaansa. Miksei muuten jalkapallossa ole otettu pesäpallosta enemmän oppia, sillä siellähän melkein jokainen pelaaja on jonkin paikallisen yrityksen tukema? Ainoastaan Mikkelin Palloilijoilla olen nähnyt tällaista käytäntöä ja jotkut seurat ovat myyneet 'kulmansa' ja Puotinkylän Valtti myi myös tekonurmensa neliön erissä. Kaikki hyvät innovaatiot ovat tarpeen, että merkitykselliset siteet vahvistuisivat urheilijoiden, joukkueiden ja paikallisyhteisön välillä.

Tästä lähtien seurailen taas enemmän sekä (omaa) liikkumistani kesälomalla ja teen kuntoutusarviointia. Mutta toki kommentoin myös ajankohtaisia liikunta- ja urheilumaailman asioita aina, kun siihen on aihetta. Liikunnan ja urheilun maailmahan on täynnä merkityksiä, jotka kiinnostavat liikuntasosiologia.

Ai niin, minähän osallistuin myös EM-kisaveikkaukseen tavoistani poiketen. Onnistuinkin omasta mielestäni aika hyvin arvaamaan pärjääjiä. Loppuotteluun veikkasin 'varmaa' eli Espanjaa, mutta jokeriksi nostin Englannin, mikä ei sitten toiminut. Maalikulunkaaksikin veikkasin yllättäjää, jotta voisin näin parantaa asemiani arvauksessa, joka siis ainakin joiltakin osin perustuu sattumaan ja yllätyksiin. Suosikkini Llorente ei sitten päässyt edes kentälle, mutta melkein yhtä suuri yllätys toki oli se, että **Fernando Torres** voitti tuon kisan. Onnea hänelle, sillä sitä hän oikeasti tarvitsikin surkeiden vuosien jälkeen.

Veikkauksrinkimme voittaja oli sekin suuri yllätys, mikä kertonee jalkapallon olevan edelleenkin ennakoimaton maailma, jossa tieto ja tunne tekevät ristiinpölytyksiään ovelasti. Kisan voittaja oli nimittäin Chelsea –niminen koira! Näin siis mustekalojen ja muiden eläinmaailman ennustajien lisäksi koira on osoittautunut futisiasiantuntijaksi ja vieläpä ennen kisoja tehdyssä veikkauksessa. Kärjessä olivat myös nuori ja keski-ikäinen nainen sekä juniori, mikä ei mairittele suurimpana ryhmänä olleiden keski-ikäisten miesten osaamista veikkauksen saralla.

Mutta tämä juuri tekee jalkapallosta niin rakastetun pelin; kuka tahansa voi olla asiantuntija, vaikka ei itseään sellaiseksi lukisikaan (näin ymmärsin lukemistani sähköpostiviesteistä; tämä ei siis tarkoita sitä, etteivätkö naiset voisi olla asiantuntijoita). Kissaihmisenä en osaa vielä luokitella koiran voittoa kovin tarkasti mihinkään kategoriaan. Ihmiset on helppo päihittää, mutta entä jos olisin pistänyt kissani naukumaan veikkauksia?